

792

PLA INTEGRAL DE PROMOCIÓ DE LA FAMÍLIA

Proposta del Comitè per l'estudi del Pla

Gener 1993.

PRESENTACIÓ

El present document està compost, tal i com assenyala l'índex, per 16 punts distribuïts en 6 parts. D'aquestes volem destacar la importància de la primera, que suposa el marc, els fonaments i els objectius sobre els quals es fan les propostes posteriors - segona part -. La tercera i quarta part del document fixen les bases per a la necessària col.laboració amb altres administracions - locals i central - així com amb altres entitats socials rellevants no solament en l'àmbit de la família sinó social en general.

Sobre els 35 programes esmentats en aquest pla s'annexaran properament les fitxes corresponents amb una estructuració comú per tal d'assolir una aproximació real i operativa de cada proposta.

Tot i això, estan a disposició de la Comissió Interdepartamental els documents elaborats pels diferents departaments de la Generalitat de Catalunya, així com altres aportacions de persones i institucions en relació a la família. Aquest material ha estat la base per a la presentació d'aquest pla.

ÍNDEX

PRIMERA PART: FONAMENTS I OBJECTIUS

0.- Preàmbul

1.- La família a Catalunya

- 1.1. Evolució socio-demogràfica
- 1.2. Actituds i opinió sobre l'institució familiar

2. El paper de la família a la societat

- 2.1. Factor clau de desenvolupament i cohesió social
- 2.2. Medi educatiu transmissor de valors

3. Polítiques europees sobre la família

4. Marc legal d'una política de família a Catalunya

- 4.1. Drets internacionals referits a la família
- 4.2. Marc legal sobre família a Catalunya

5. Objectius generals del Pla integral de promoció de la família

- 5.1. Antecedents: obra de govern en matèria de família
- 5.2. Objectius generals per una política integral al servei de la família
- 5.3. La família subjecte de l'acció de govern
- 5.4. Principis i criteris d'actuació

SEGONA PART: PROGRAMES D'ACTUACIÓ

Introducció als programes

6. Habitatge i família

- 6.1. Realitat i reptes de la família, des de la perspectiva de la política d'habitatge
- 6.2. Polítiques d'habitatge que es fan a altres països en relació a la família
- 6.3. Marc competencial en matèria d'habitatge
- 6.4. Programes d'actuació
 - 6.4.1. Programa d'informació i assessorament a les famílies per a l'accés d'habitatge.
 - 6.4.2. Programa d'ajuts per l'accés a l'habitatge protegit, per famílies amb ingressos per sota de 5,5 SMI.
 - 6.4.3. Programa d'ajuts per a l'accés a l'habitatge protegit per joves de menys de 30 anys.
 - 6.4.4. Programa de promoció pública d'habitatges i adjudicació en funció del tamany familiar.
 - 6.4.5. Programa de promoció i adjudicació d'habitatges de promoció pública per a gent jove.
 - 6.4.6. Programa de promoció i adjudicació d'habitatges de promoció pública per a gent gran.
 - 6.4.7. Programa d'ajuts per a la millora i rehabilitació dels habitatges.

7. Suport a la família que es forma

- 7.1. Realitat i reptes de la família que es forma: mesures per fer compatible treball i família
- 7.2. Polítiques de família, relacionades amb el treball, que es fan a d'altres països
- 7.3. Marc competencial
- 7.4. Programes d'actuació
 - 7.4.1. Llars d'infants
 - 7.4.2. Flexibilització laboral horària i drets laborals.
 - 7.4.3. Drets laborals.
 - 7.4.4. Programes sobre reciclatge laboral.

8. Suport a les responsabilitats familiars permanents

- 8.1. Realitat i reptes
- 8.2. Actuacions a d'altres països
- 8.3. Marc competencial
- 8.4. Programes d'actuació
 - 8.4.1. Educació: relació escola-pares, associacions de pares d'alumnes, orientació professional
 - 8.4.2. Cultura: accés a la cultura, esport, informació cívica
 - 8.4.3. Salut i Família.

9. Suport a les famílies per determinades realitats socio-econòmiques

- 9.1. Realitat i reptes
- 9.2. Programes d'actuació
 - 9.2.1. Empresa familiar i relleu generacional
 - 9.2.2. Empresa familiar agrària
 - 9.2.3. Programa sobre família i seguretat: prevenció d'accidents i protecció de la família

10. Família i responsabilitat intergeneracional

- 10.1. Realitat i reptes de la família en relació a la gent gran
- 10.2. Actuacions a d'altres països
- 10.3. Marc competencial
- 10.4. Programes d'actuació
 - 10.4.1. Suport a les famílies perquè puguin conviure amb la gent gran
 - 10.4.2. Suport a les famílies amb una persona gran discapacitada.
 - 10.4.3. Programa de vacances per l'ajut a les famílies que tenen al seu càrrec persones grans
 - 10.4.4. Atenció socio-assistencial en un Centre de Dia.
 - 10.4.5. Propostes per a la millora de les condicions de treball del familiar cuidador d'una persona gran.
 - 10.4.6. Foment de les relacions intergeneracionals.
 - 10.4.7. Programa d'encontres i convivència familiar.
 - 10.4.8. Programa de suport social a les famílies senectes.

11. Suport a famílies en risc social

- 11.1. Realitat i reptes
- 11.2. Actuacions a d'altres països
- 11.3. Marc competencial
- 11.4. Programes d'actuació
 - 11.4.1. Infància i adolescència: prevenció de maltractaments i abandonaments, accés al lleure, altres mesures preventives i de suport
 - 11.4.2. Atenció Social Primària: serveis d'ajuda a domicili a famílies en risc
 - 11.4.3. Ajuts d'urgència social en matèria d'habitatge

12. Família i dret successori

- 12.1. Realitat i reptes
- 12.2. Actuacions a d'altres països
- 12.3. Marc competencial
- 12.4. Programes d'actuació
 - 12.4.1. Informació tributària sobre dret successori català
 - 12.4.2. Exempció donacions primer habitatge per casament
 - 12.4.3. Aplicació de la normativa fiscal en la tributació d'explotacions agràries
 - 12.4.4. Atorgament de préstecs bonificats en la tributació d'explotacions agràries

TERCERA PART: COOPERACIÓ A LES ADMINISTRACIONS LOCALS CATALANES

13. Propostes de cooperació amb les Administracions locals catalanes

QUARTA PART: PROPOSTES A L'ADMINISTRACIÓ CENTRAL

14. Propostes d'actuació a l'Administració central: política fiscal

- 14.1. Realitat i reptes
- 14.2. Actuacions a d'altres països
- 14.3. Marc competencial
- 14.4. Programes d'actuació
 - 14.4.1. Fiscalitat dels habitatges
 - 14.4.2. Deduccions al IRPF per a la criança dels fills
 - 14.4.3. Deduccions al IRPF per al suport de la gent gran

CINQUENA PART: COOPERACIÓ AMB ALTRES ESTAMENTS SOCIALS

15. Cooperació amb altres estaments socials: mitjans de comunicació, sindicats, patronals, església i altres entitats confessionals.

SISENA PART: RECOMANACIONS PER AL DESENVOLUPAMENT DEL PLA

16. Propostes per al desenvolupament del Pla integral de promoció de la família

- 16.1. Estructura permanent de coordinació: Comissió Interdepartamental, Comissió Consultiva i òrgan tècnic i de coordinació
- 16.2. Servei permanent d'informació

PRIMERA PART

0.- PREÀMBUL.

Durant les darreres dècades la institució familiar -a l'igual que la societat de la qual forma part- s'ha transformat profundament. Vivim una continuada metamorfosi social, deguda, entre d'altres factors, a una concepció més individualista de la vida i a un constant avenç tan en termes econòmics com sociològics. Així mateix, aquesta metamorfosi, té els seus efectes més espectaculars en l'evolució i les tendències de la realitat demogràfica. Als diferents països europeus la natalitat baixa fins a nivells molt per sota del recanvi natural de població i, al mateix temps, l'expectativa de vida augmenta constantment. Les perspectives més optimistes ens presenten una Europa cada cop més envellida i menys poblada -sempre i quan la immigració no substitueixi, com sembla previsible, l'insuficient creixement natural-, amb tot el que això representa.

Tanmateix, en el marc d'aquesta transformació, la família és i seguirà sent una estructura social bàsica. La nostra societat no podria entendre's sense ella, sense el que aquesta li aporta -tant en termes actuals o de present com potencials o de futur-.

De fet, el model de societat que cerquem a Catalunya -més pròspera, humana i equilibrada- i el país que volem construir ens situen la família en un primer pla, clarament protagonista.

En aquest sentit, no n'hi ha prou a considerar la família com a objecte d'atenció social solament en aquells casos que es donen situacions problemàtiques o de conflicte. Una actuació exclusiva en aquesta direcció respondria a un model de política social i familiar residual o assistencial que no és el nostre.

Al marge de qualsevol plantejament paternalista, la política sobre família que proposem es basa en la confiança i el convenciment en el que és i representa la família per a cada persona individualment, per la resta de la seva família i per a tota la col·lectivitat. En cap cas hem de prescindir de les capacitats naturals i pròpies de la família. Aquest Pla Integral de Promoció de la Família té sentit en la mesura que siguem conscients que la família creix i es desenvolupa per sí mateixa.

Així doncs, la tasca del Govern ha de ser la de possibilitar un seguit de plantejaments i mesures posant-les a l'abast de les famílies, sempre que aquestes tinguin, a més, el convenciment de que la seva dinàmica pròpia i quotidiana és la que fa a una comunitat, a un país.

La nostra política té com a objectiu realitzar un model en el que la persona, la família i la societat civil siguin els protagonistes destacats

-subjectes actius i no objectes passius- en la construcció d'un país millor, més fort i equilibrat, i d'una societat més lliure i solidària.

La línia d'actuació que proposem respon, per tant, a l'objectiu d'enfortir la família, de millorar llur qualitat de vida i de incrementar el seu pes específic en la societat.

En aquest sentit l'informe que presentem vol ser una aportació útil pel disseny d'una política integral de promoció de la família. Concretament, en la primera part efectuem una reflexió sobre el paper de la família en la societat i respecte la realitat actual d'aquesta a Catalunya. En la segona part de l'informe plantejem els objectius bàsics que, considerem, hauria de tenir aquesta política de promoció de la família i fem diverses recomanacions i propostes d'actuació -concretament, **35 programes o recomanacions i diferents subprogrames-**, que valorem adients per a la consecució d'aquest objectius.

Amb tot, una política integral de promoció de la família no pot quedar reduïda a la proposta de mesures de l'administració pública. Cal trobar la sinèrgia amb institucions societàries per tal que en el seu marc d'actuació ens possibiliti la difusió dels valors familiars i el reforçament del seu paper en el conjunt de la societat. És per això que, després de formular les propostes al Govern, creiem necessari adreçar-nos al conjunt de les institucions de la nostra societat per cercar camins de col·laboració en la tasca de reforçament i ajuda a la família.

1.- LA FAMÍLIA A CATALUNYA.

1.1.- EVOLUCIÓ SÒCIO-DEMOGRÀFICA.

A Catalunya, igual que a la resta de països occidentals, s'ha produït, durant els darrers temps, una profunda transformació de la família. De la família tradicional -ampla, intergeneracional i amb una distribució estricta del respectius papers (cap de família, mestressa de casa, fills, etc.)- s'ha passat a una realitat familiar ben diferent.

Avui en dia ens trobem amb un clar predomini de la família nuclear amb un o dos fills, i un creixement continuat de les famílies monoparentals -un sol dels pares amb fills al seu càrrec- i de persones que viuen soles. Així mateix la jerarquia en les relacions familiars és substituïda, progressivament, per unes relacions de caràcter més igualitari.

Tot seguit expressarem les causes i els efectes més destacats d'aquesta transformació. Tanmateix, distingim entre causes i efectes per una raó metodològica, tot essent conscients de llur interacció.

Entre les causes destaquem les següents:

- Canvi en el "rol" de la dona dins la família -si més no, en una important part de famílies-, per causa d'una creixent incorporació d'aquesta en el món laboral, professional i social -extra-familiar-.
- En part com a conseqüència de l'anterior: menor disponibilitat de temps dels membres de la parella (un o ambdós) per a tenir cura dels fills i/o dels avis.
- Extensió dels diferents mètodes de planificació familiar, amb la possibilitat -cada cop més- per part de la parella de decidir quants fills volen tenir.
- Una tendència constant de la població a concentrar-se en els nuclis urbans, tot buidant-se de població moltes zones rurals i de muntanya.
- Predomini de valors com l'individualisme, el pragmatisme i l'èxit professional i/o econòmic-social respecte d'altres, com ara la convivència, l'amor i el desenvolupament integral de la persona.
- Increment constant, durant els darrers anys, del cost de l'habitatge per sobre dels increments mitjos de la renda familiar disponible. Amb les dificultats que això implica per a les parelles joves que volen casar-se i per les famílies (parelles) que voldrien/acceptarien famílies amples (més fills / els avis a casa) però valoren que no tenen les condicions (d'habitatge, en molts casos) per a fer-ho possible.

- Permanència dels fills a la llar familiar durant més anys, ocasionada, així mateix, per l'encariment de l'habitatge i l'accés tardà al món del treball dels joves.
- Major expectativa de longevitat de les persones grans (avis), la qual realitat significa, agregada a l'anterior, una visió de la vida en família ampla (pares, fills, avis) en la que la convivència de tres generacions (i molt especialment la necessitat d'un habitatge adequat en aquesta realitat) ha de preveure's per a un llarg període.
- Menor valoració social de l'estabilitat i permanència de la parella, amb la conseqüència lògica d'un major nombre de ruptures i, en moltes ocasions, d'un major nombre de famílies monoparentals.
- Menor consideració social per al paper socialitzador/educatiu de la família respecte d'altres institucions o agents (escola, treball, amics, etc.).

Aquestes i d'altres causes provoquen múltiples efectes, dels quals volem destacar els següents:

a) Reducció continuada, durant els darrers quinze anys, del nombre de fills per parella i de les taxes de natalitat. Aquesta davallada, comú a la majoria de països europeus, ha estat especialment espectacular a Catalunya per la situació de partida, d'alts nivells de natalitat, en el període dels anys 60 i primers 70. Concretament, s'ha passat d'una taxa de 19'7 naixements per 1000 habitants l'any 1975, a un altra de 9'6 naixements l'any 1988. Aquest sol fenomen permet pre veure, en una teòrica projecció pels anys 2015 a 2030, un creixement molt alt de la relació (taxa) de dependència de la gent gran respecte la població adulta. Aquesta reducció de la taxa de natalitat, és encara més preocupant, si la comparem amb la mitja comunitària (CE 12) i l'evolució d'aquesta última, concretament (nombre de naixements/any per cada 1000 habitants):

	84	85	86	87	88	89	90
CE 12	11'9	11'8	11'8	11'8	11'9	11'8	--
Catalunya	10'6	10'8	10'1	9'7	9'6	9'43	9'34

Com es pot observar, la nostra natalitat puja lleugerament l'any 1985 per a baixar de nou els següents anys, en canvi la natalitat mitja comunitària es manté estable en un nivell baix però superior al nostre. Hi ha però uns indicadors -tanmateix, encara poc fiables- que ens permeten una certa esperança respecte un possible canvi de tendència. Concretament, els naixements totals a Catalunya solament han baixat en 150 l'any 1990 respecte 1989 -segons dades provisionals- i les taxes de nupcialitat (nombre de matrimonis/any per 1000 habitants), tot i ser bai-

xes (en comparació a les comunitàries) han evolucionat més positivament que aquestes, així:

	84	85	86	87	88	89	90
CE 12	5'7	5'7	5'7	5'9	5'9	5'9	--
Catalunya	4'4	5'0	5'0	5'2	5'4	5'31	5'26

Volem destacar, com un últim apunt al respecte, que l'evolució de la natalitat és més positiva a la resta de Catalunya que a Barcelona. Estimem que en aquest sentit determinats factors - cost de l'habitatge, qualitat de vida, etc.- juguen un paper més desincentivador a la metròpoli.

b) L'exclusió o no incorporació dels avis, en la major part dels casos, en la unitat familiar. En la família tradicional algun dels fills (casat o no) es quedava a viure a casa dels pares. Actualment, l'aspiració de la majoria dels fills (casats o no) és la de tenir un habitatge propi. Són per tan els pares(avis) els que han de donar el pas d'anar a casa dels fills, i això no sempre es desitjat (per part dels pares i/o dels fills) o possible (condicions d'habitatge, temps per tenir-ne cura, etc.).

En aquest sentit, la tendència actual és de que cada cop més persones grans visquin soles o en centres residencials i, al mateix temps, de que s'incrementi el predomini de les famílies nuclears.

c) Una major "fragilitat" de l'estructura familiar. L'increment de la tendència "ruptures" -major nombre de divorcis i separacions- respecte la "conciliadora" en la resolució dels conflictes de parella i/o familiars, així com la reducció del nombre de membres i la disminució de la varietat de relacions intergeneracionals (especialment en el cas de la relació avis-nets, avis-pares) han provocat una menor consistència de la família.

1.2.- ACTITUDS I OPINIÓ SOBRE LA INSTITUCIÓ FAMILIAR.

Tanmateix, aquesta evolució sòcio-demogràfica de la família, contrasta, en certa manera amb la valoració que fan els catalans de la família, la qual analitzarem tot seguit.

D'acord amb l'"Estudi del sistema de valors dels europeus. 1990", dirigit a Catalunya per l'Institut Català d'Estudis Mediterranis, podem apreciar que:

- El 99% dels catalans valoren com a important (13%) o molt important (86%) la família. Solament un 1% considera la família no gaire important, i ningú la considera gens important.
- Comparativament a altres aspectes de la vida (treball, amics, temps lliure/oci, religió i política) i sobre una mostra de 1.064

persones, la família és, de llarg, l'aspecte més valorat. Això resalta la característica integradora d'aquesta.

- El 90% dels catalans considera satisfactòria (30%) o molt satisfactòria (60%) llur vida familiar.

Aquesta alta valoració i grau de satisfacció de la institució família, ens fa pensar en dues coses:

- La família**, com a institució de convivència natural i bàsica, **té un excel·lent potencial a Catalunya.**
- Han de promoure's les condicions favorables que permetin actuar aquest potencial al seu nivell òptim.**

Tot seguit aprofundirem quelcom més en alguns aspectes que es relacionen amb la cohesió familiar a Catalunya. Per això, prendrem com a referent l'interessant estudi sobre El Sistema de valors dels Catalans -Catalunya dins l'enquesta europea de valors dels anys 90- patrocinat per l'Institut Català d'Estudis Mediterranis.

Les diferents formes de cohesió dins el sistema familiar es poden agrupar sota el terme **solidaritat**. Al voltant d'aquesta i en l'esmentat estudi s'arriben a les següents conclusions:

- "El clima de convivència familiar es bo a Catalunya (vuit de cada de joves, parlen de "molta" o "força" compenetració) millor que a la majoria de regions espanyoles. Amb tot però, la ciutat de Barcelona està menys preparada per a la compenetració familiar que la generalitat dels assentaments catalans -aquesta pauta no és singular a Catalunya, sinó que és vàlida per a tot Espanya: segons la joventut, la compenetració familiar decreix a mesura que ens desplacem dels pobles petits a les ciutats grans-."

- "El vell clixé del conflicte generacional dins la família ha perdut vigència últimament. Els pares d'avui són menys rigurosos en els seus principis.

El cas és que la vida a la llar és avui força satisfactòria a Catalunya, com a tota Espanya. Nou de cada deu catalans es confessen més aviat satisfets de la seva vida a casa (puntuacions 6-10 de l'escala 1-10), i sis de cada deu s'en senten molt satisfets (puntuacions 8-10). Atesa la importància de la família en l'actualitat, és bo saber que la llar, l'ambient on es donen fonamentalment les relacions familiars, associa amb sensacions plaents; llavors, potser la família és important perquè la vida a casa és satisfactòria."

- Sota el terme de **solidaritat afectiva** s'assenyala que "els catalans són majoritàriament partidaris de l'amor i el respecte als pares sigui quina sigui la seva naturalesa. Els anys fan que els individus es tornin més tolerants respecte els pares, potser perquè ells mateixos viuen l'ex-

periència de la paternitat i viuen les relacions paterno-filials des d'una perspectiva fins llavors desconeguda.

Per altra banda, en relació al deure dels pares envers els fills, són una ampla majoria els catalans que defensen l'obligació de "procurar el millor per el fills, sacrificant, si cal, el propi benestar. Els catalans es proclamen diferencialment partidaris, en relació a la resta de l'Estat, del sacrifici patern envers els descendents: l'abnegació paterna."

- La **solidaritat consensual** fa referència al consens normatiu (similitud de valors, actituds i opinions segons dos eixos, el paterno-filial i el conjugal) de la família. Aquest "és clarament inferior al que s'observa en la generalitat de les regions d'Espanya. Les actituds envers la religió i les opinions polítiques són els aspectes normatius que en menor mesura es comparteixen intrafamiliarment a Catalunya en relació amb Espanya. La població catalana es destaca per la seva tolerància respecte a les idees dels altres."

2.- EL PAPER DE LA FAMÍLIA A LA SOCIETAT.

2.1. FACTOR CLAU DE DESENVOLUPAMENT I COHESIÓ SOCIAL.

A Catalunya, el concepte de família ha rebut lògicament diverses influències de caire històric, social, cultural, i fins i tot econòmic, que ha configurat un marc demogràfic d'expressió

Des d'una perspectiva global de país hem de valorar la família com un factor clau de desenvolupament i cohesió social.

Sense pretendre ser exhaustius, destaquem que la família -potencialment i per la seva pròpia dinàmica-aporta a un país, i a la societat que el conforma, els següents actius bàsics:

***Un creixement natural de la població, proporcionat a les necessitats del país.** Casar-se -formar una parella- i tenir fills són dues aspiracions profundes de la majoria de les persones. Determinats fenòmens o circumstàncies econòmiques i socials, però, produeixen alteracions substancials, tan en el nombre de matrimonis com en els fills per parella. Uns nivells de natalitat baixos ocasionen l'afebliment progressiu del dinamisme i del potencial de qualsevol país. En el cas dels països "rics" i desenvolupats -amb una demanda constant de llocs de treball- aquest descens de la natalitat, també significa un atractiu addicional per a la immigració, amb llurs conseqüències. En canvi, un creixement natural i equilibrat de la població garanteix un major dinamisme econòmic, social i cultural, i possibilita uns nivells futurs de protecció social més satisfactoris.

***La satisfacció de les necessitats bàsiques -tangibles i intangibles- i la provisió directa de benestar als seus membres.** Tot i la creixent complexitat i interdependència de la societat actual, la família segueix sent, en la majoria dels casos, el graó més ampli de provisió de benestar i de resposta a les necessitats de les persones. Contràriament, la desestructuració o el "mal funcionament" de la família representa un cost molt elevat -tan per les persones que la formen com per la societat en general-, que es manifesta, en els casos més extrems en el maltractament o abandonament dels infants o de les persones grans que en formen part, o en altres casos en situacions de conflicte continuat o de ruptura -amb l'elevat risc social que això significa per a llurs membres-.

***Un primer nivell -fonamental- d'estructuració i cohesió social.** La persona és un ésser social i la família li ofereix un primer nivell, natural i permanent, de socialització i de relació interpersonal fonamentada -en situació òptima- en uns valors profunds d'amor i respecte. Si aquest primer nivell de relació resulta satisfactori, la persona tindrà una major fortalesa i equilibri i una actitud més positiva envers la societat. En cas contrari el risc d'exclusió social i de que la persona manifesti comportaments passius o negatius pels demés, esdevindrà molt elevat.

2.2. MEDI EDUCATIU TRANSMISSOR DE VALORS.

L'educació dels fills. La potenciació i formació d'aptituds és cada cop menys una funció familiar -a diferència de la família tradicional- i més una funció institucional -escola, universitat, centres educatius especialitzats, etc.-. En canvi l'educació de les actituds i dels comportaments segueix tenint en la família el seu pilar fonamental i necessari. L'escola o d'altres agents educatius -associacions, institucions públiques, etc.- poden completar o complementar aquesta tasca educativa de la família, però de cap manera poden substituir-la. De fet, es fa molt difícil que els infants -futurs adults- integrin en llur sistema de valors, i per tan en el seu comportament, determinades actituds i accions -afecte, solidaritat, respecte, cooperació, participació, etc.- si aquestes no han estat presents en els patrons de relació de la pròpia família.

La família -i llur qualitat- és, per tant, el patrimoni bàsic de tota societat. És la base i el fonament a partir del qual aquesta pot progressar de manera estable i permanent. En cap de les funcions abans expressades es pot substituir la família, solament es pot suplir -amb més o menys eficàcia- a través de costoses respostes institucionals. En realitat, tan sols una altra família -amb una dinàmica molt satisfactòria- pot substituir-la, i això és utòpic en la majoria d'ocasions.

Més enllà d'això, és en el si de la família que rebem les influències més fonamentals en la configuració de la nostra escala de valors, en la transmissió de la nostra cultura i també de la nostra llengua.

Des d'una vessant més antropològica, les persones són capaces de captar el sentit de la història com a poble en la mesura que tenen viva l'experiència del relleu entre generacions. Es en la pròpia família on es dona el contacte entre diverses generacions com a vivència pròpia. I és aquesta vivència la que permet ésser extrapolada més enllà, en l'àmbit del propi poble.

En la relació entre família i país cal destacar un altre aspecte prou interessant. Es en el si de la pròpia família on les persones assumeixen les responsabilitats de proveir als seus descendents una situació millor que la que ells han rebut. Aquesta responsabilitat generacional de millorar forma part fonamental del dinamisme del conjunt d'un poble. I viceversa: difícilment entendríem aquest dinamisme si no hi veiéssim en la motivació familiar el seu fonament.

Ja anteriorment hem fet referència a la relació existent entre la família i el context rural i urbà. Val a dir que si bé l'arrelament a un paisatge és molt més difícil en l'àmbit urbà i suburbà que en un marc rural, la densitat d'infraestructura cultural en aquests àmbits ciutadans ha de donar una nova dimensió de convivència de qualitat en els barris, on sigui possible que la família hi tingui un lloc participatiu-actiu. Es així com

el sentiment familiar i l'arrelament a un territori és plenament possible avui.

3.- POLÍTQUES EUROPEES SOBRE LA FAMÍLIA.

No hi ha dubte que la família pren, cada vegada més, un lloc creixent en el marc de la política actual de la gran majoria de països de la Comunitat Europea.

Com hem comentat en els apartats anteriors, en les darreres dècades, la família tradicional ha patit diversos canvis -major accés de les dones en el món laboral, augment de les famílies monoparentals i en cohabitació-, i ha disminuït l'extensió de la mateixa. Aquest canvis han provocat l'aparició d'una política de família en l'agenda de molts governs l'enfocament de la qual és divers seguint diferents models.

Una revisió d'aquestes polítiques de família a Europa ens porta a la conclusió que totes elles passen per tres eixos fonamentals:

1r. Els problemes que sorgeixen en el moment que els governs es plantegen, de forma clara i manifesta, la voluntat de treballar en una política de família, així com les dificultats en trobar una definició prou operativa i real sobre la família.

Alguns països com Espanya expliquen o justifiquen la seva política de família en funció d'un conjunt de polítiques sectorials: salut, ensenyament, habitatge, treball, que no sempre van juntes sota un cos que representaria la política de família. Es a dir, es presenta el programa d'actuació sobre la família des d'una perspectiva transversal.

Aquest plantejament transversal resulta adient però, sempre i quan existeixi un cos, un fil conductor de totes les accions.

2n. Els plantejaments de la majoria de governs europeus envers les polítiques de família tenen a veure amb tres aspectes determinants:

. Els canvis demogràfics: és evident que existeix, de forma generalitzada en la majoria de països europeus, una preocupació per la baixa natalitat. La població envelleix, hi ha problemes per el finançament de les pensions, augmenten els problemes d'atenció socio-sanitària, hi ha menys mà d'obra... Tot i això, segons una enquesta feta per l'ONU (1.989), més de la meitat dels governs estan satisfets amb els seus nivells de fertilitat. Dins dels insatisfets, només França, Grècia i Luxemburg es plantejaven una política d'intervenció per tal de corregir la seva situació demogràfica. Àustria, Bèlgica i Alemanya estan descontents però no creuen que calgui intervenir, "no és cosa de l'estat, és de domini privat". La Gran Bretanya, d'altra banda, actua solament en situacions determinades sobre la família: pobresa, maltractaments o atenció a la gent gran. Al marge d'aquestes situacions la família és considerada com autosuficient.

- La legitimitat de la intervenció estatal: En l'altre extrem observem com el francesos creuen que és un deure del govern intervenir directament per eliminar totes aquelles limitacions al creixement de la família. Es a Suècia, on l'estat també intervé però en un altre sentit. No tant des de la vessant demogràfica sinó des de la igualtat -respecte per les decisions individuals, recolzament a les famílies al marge de la intrusió-. Es per tant, interessant observar com determinats governs es qüestionen la seva legitimitat a l'hora de dur a terme una política de família.

- La major incorporació de la mare al món laboral: sobre aquest extrem incideixen la majoria de polítiques sobre la família encara que de manera desigual. A la Gran Bretanya la meitat de dones treballadores deixen de ser-lo després de ser mares ja que l'estat no ofereix facilitats pel seu reingrés al treball. Consideren que el paper de la dona és el de quedar-se a casa. Aquesta situació és bastant semblant a la que es dona als EUA i Austràlia on no hi ha cap regulació estatal del permís de maternitat. Resultat doncs, evident la contradicció en la que s'hi troben aquests països que, d'una banda ofereixen tradicionalment una imatge de recolzament a la dona treballadora però no tenen cap política de suport en aquest sentit.

Holanda és el país amb menys participació de dones en el món laboral. Existeix una visió més tradicional de la família i del paper de l'estat i entenen els fills com de responsabilitat privada, és a dir, responsabilitat dels pares, sense compartir-la ni amb l'estat ni amb la societat.

3er. El grau de suport estatal: (fig. 1, 2 i 3) de Anne H. Gauthier. Family Policies in Comparative Perspective. September 1.991. Centre for European Studies Nuffield College, Oxford.

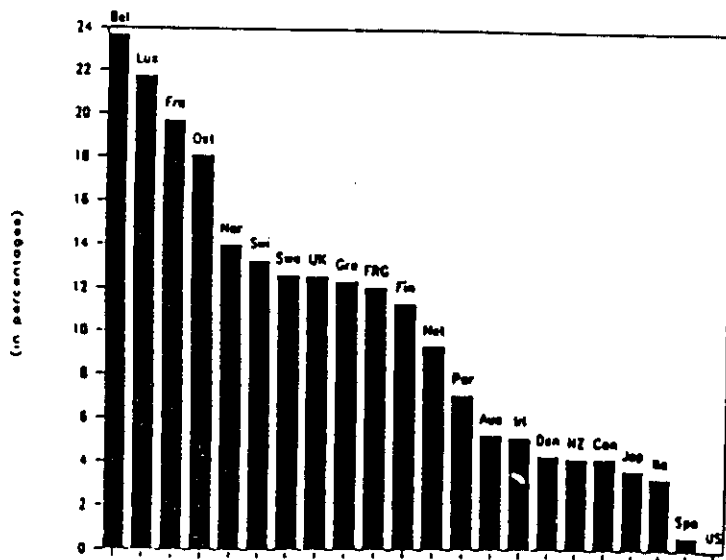

Figura 1 - Suport econòmic a les famílies (en percentatges)

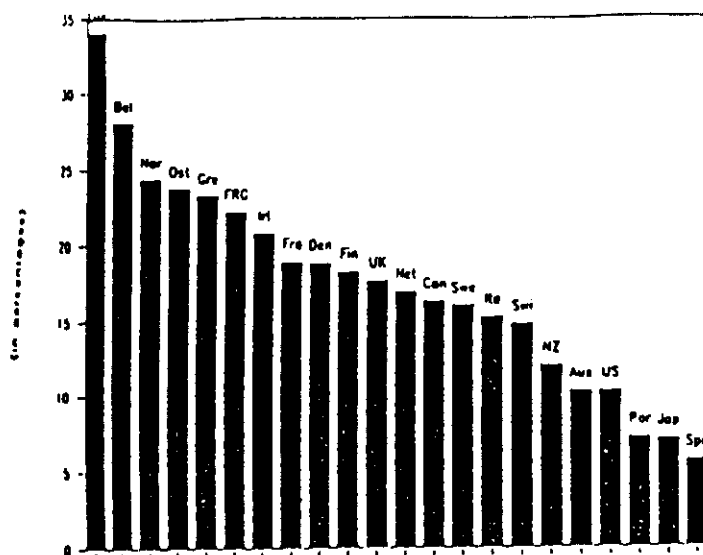

Figura 2

Diners transferits 1986 (en percentatges)

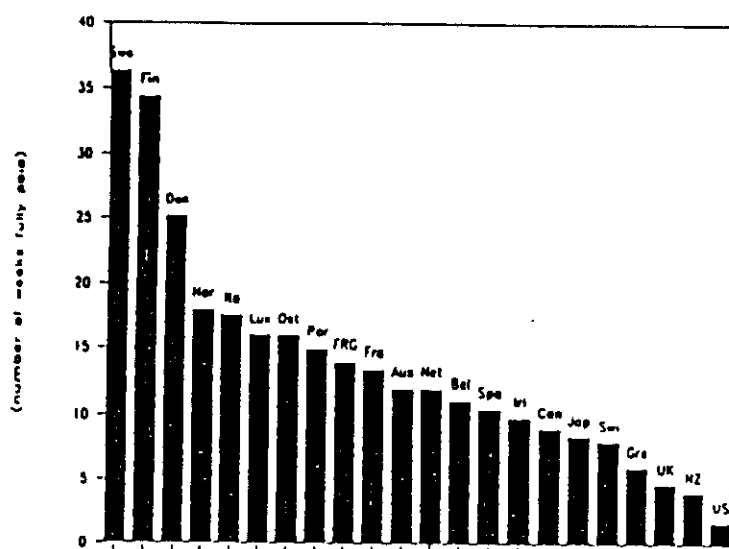

Figura 3

Subsidis per baixa maternal (en setmanes totalment remunerades)

Ja hem comentat anteriorment la preocupació de la majoria de països pels baixos nivells de natalitat i la desigual preocupació dels mateixos. Gran part dels estats no poden garantir el reemplaç de generacions després de l'anomenat fenomen "baby-boom" dels anys seixanta. Hi ha un clar desacord sobre l'efectivitat de la política de família sobre la fertilitat. L'edat per tenir fills ha augmentat i això limita la valoració acurada de

les polítiques de família que acaba sent molt diversa però que segueixen en gran part algun dels models següents (La població de España en el contexto Europeo. Evolución històrica y perspectivas. Centre d'Estudis Demogràfics.):

a) Model Mediterrani. Caracteritzat per l'absència d'una política concreta en favor de la natalitat. Aquest model sorgeix en aquells països on es dona un gran preocupació per l'atur, l'emigració de retorn -és el cas de Portugal i Itàlia-, la densitat de població com a obstacle al creixement econòmic.

b) Model Nòrdic. S'aplica en aquells països on es prioritza la distribució de la renda per sobre dels objectius estrictament demogràfics. Es caracteritza per una elevada inversió que tendeix a igualar els costos de les famílies amb o sense fills.

c) Model Anglosaxó: Aquest model parteix de la confiança en que les solucions als problemes demogràfics sorgirà de mecanismes espontanis. A la Gran Bretanya, els diferents governs s'han resistit sempre a la idea de posar en pràctica una política de població. Així doncs, les mesures polítiques que afecten a la natalitat, a la família ho fan de manera indirecta, mitjançant subsidis generals a les famílies de menors ingressos.

d) Model Francés: Referit a aquells països que persegueixen un objectiu específicament demogràfic. Les mesures adoptades en matèria de població tenen un caire bàsicament natalista: promoció de les famílies nombroses i en concret, del tercer fill.

En el seminari recentment celebrat a Roma, al gener de 1.992, organitzat per la Unió Internacional per l'estudi científic de la població, sobre "Gènere i canvis familiars en països industrialitzats", es fa un breu i sintètic repàs a la situació de 10 països europeus industrialitzats i a les seves polítiques socials i de família amb implicacions en el paper de la dona i la demografia de la família.

A risc de ser reduccionistes però, volem definir els trets fonamentals de les polítiques de família a Europa.

A **Bèlgica** sempre s'ha tingut en compte la política sobre família. Un document de 1.987 afirmava que el govern no podia afectar directament la natalitat o la mortalitat, però pot afavorir el bon clima familiar per tal de mantenir el principi de solidaritat intergeneracional. A **Bèlgica**, la política s'enfoca més cap a la família i no a l'individu. La raó d'aquest canvi es troba en el fet de que la política individualitzada resulta més cara que la política aplicada a la família. Com a conseqüència d'això es prenen mesures sobre: els impostos, la seguretat social i el benestar.

A **Dinamarca** L'objectiu de la política de família es recolzar els pares com a tals, donant suport a les famílies amb fills. Existeix una baixa fertilitat que va acompanyada d'una important incorporació de la dona al món laboral.

A l'**Alemanya Federal** la política de família passa per no desafavorir la decisió de formar una família i tenir fills. El principi d'igualtat i lliure elecció de l'estil de vida de l'home i la dona pel que fa a la família i a la elecció de feina són la base d'aquesta política.

Al **Regne Unit** no hi ha una política demogràfica o de família. La família es considera de domini privat.

A **Grècia** no ha existit mai una política explícita de família o demogràfica. Cal tenir present que la dona no va aconseguir la igualtat de drets fins el 1.983. Els serveis socials no són adequats i les dones són encara les responsables del creixement dels fills i de la gent gran.

A **Irlanda** es considera la política de família com a part de la política social i per tant no està ben coordinada ni planificada. Els components de la política són uns ingressos adequats, sanitat, educació habitatge, i d'altres més específics sobre l'estatus de la dona i la protecció dels infants.

A **Itàlia** la política de família reflecteix canvis sociodemogràfics i mostra una contradicció: oficialment és pro-natalista però a la pràctica no considera la família com a tal en diverses àrees, com és el cas dels impostos.

A **Luxemburg** existeixen diferents concepcions sobre les polítiques de família i per tant apareixen diverses i diferents iniciatives al respecte.

A **Holanda**, l'actitud del govern respecte el desenvolupament de la població és el de la no intervenció. Hi ha un fort èmfasi en l'autonomia i el caràcter tancat de la família. Els anys 80 s'ha donat més atenció a l'emancipació, l'individualització, la posició de les minories culturals i l'augment del canvi estructural per edats de la població.

A **Portugal** l'estat intervé directa o indirectament sobre les condicions familiars. Les famílies no només depenen de l'estat sinó que tenen drets i deures. La política de família significa la dimensió econòmica, social i cultural de la família.

A **Espanya** és a partir del 1.975 que es pot parlar d'una política de família, la qual cosa no vol dir que s'hagi desenvolupat una política específica al respecte. Això sí, s'han anat variant poc a poc les lleis que regulen la vida familiar. El 1.989 s'extén el permís de maternitat a 16 setmanes i es promou la igualtat home/dona a la feina. Treballen el 40% de les dones. S'ha fet algunes lleis per protegir les famílies, però

són insuficients. les deduccions dels impostos tampoc són suficients per ajudar realment a les famílies nombroses. Hi ha una manca de subsidis per a llars d'infants, l'habitatge és car i limitat...

Alguns polítics sembla que treballen sobre la disminució de la fertilitat i plantegen propostes per augmentar el nivell. Alhora, i a causa de la incidència de l'atur i la pobresa en diferents parts de l'Estat, alguns governs autonòmics segueixen ara les seves pròpies lleis per a protegir la família.

L'informe esmentat anteriorment valora com la quantitat d'estudis en el camp de les polítiques socials remarquen la importància que representa la combinació de mesures materials, monetàries i de serveis amb l'objectiu d'afavorir el dilema de la reproducció i el treball. Aquesta combinació ha de tenir present una altra combinació: el treball, la paternitat i el desenvolupament personal -aquesta és la combinació sobre la que es basa la política de família a Suècia-. Aquesta idea sembla molt estimulante per el futur de les polítiques de família.

Finalment voldríem recollir la reflexió que fa Mireille Delgrat de la Commission des Communautés Européennes, sobre la lliure circulació de treballadors en territoris europeu:

"Per garantir una completa protecció social del treballador que es desplaça d'un estat membre a un altre, la reglamentació comunitària ha de prendre en consideració les prestacions previstes al voltant de la seva situació familiar. En efecte, sembla legítim que, dins del marc del principi de lliure circulació, l'interessat pugui conservar els seus drets a les prestacions familiars, sobretot al territori de la Comunitat.

En parlar de circulació cal tenir en compte no solament els drets del treballador sinó també el dels membres de la seva família.

En aquest punt no podem però oblidar que les prestacions familiars són desiguals d'un país a un altre, estant sovint relacionades a polítiques demogràfiques, nacionals per excel·lència, que deixen de banda l'aspecte europeu de la qüestió. Es fa, per tant, imprescindible una coordinació en aquesta matèria".

4. MARC LEGAL D'UNA POLÍTICA DE FAMÍLIA A CATALUNYA.

4.1. DRETS INTERNACIONALS REFERITS A LA FAMÍLIA.

La família constitueix l'unitat bàsica de la societat i, en conseqüència, mereix una especial atenció a tots nivells. Així doncs, caldrà donar-li una important atenció a la família per tal que aquesta, en la seva forma més àmplia, pugui assumir plenament les seves responsabilitats en la comunitat. D'aquesta manera es contempla en la Declaració Universal dels Drets Humans, els Pactes Internacionals de Drets Humans, la Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona i la Declaració sobre el Progrés i el desenvolupament en l'àmbit social aprovada el desembre de 1969 per l'Assemblea General de les Nacions Unides. Respecte a aquesta declaració i en un dels seus principis s'assenyala: "la família com a unitat bàsica de la societat i mitjà natural per al desenvolupament i benestar de tots els seus membres, especialment dels nens i dels joves, ha de ser ajudada i protegida per tal de que pugui assumir plenament les seves responsabilitats en la comunitat. Els pares tenen el dret exclusiu de determinar de forma lliure i responsable el nombre i freqüència dels seus fills". Aquest enunciat clar i concís, dona un primera dimensió del que suposa el fet familiar per un organisme tant rellevant com és el de les Nacions Unides. Enunciat que, d'altra banda recull aquells paràmetres que, tant des de la vessant antropològica, com social i política emmarquen l'horitzó de la majoria de plantejaments entorn la família.

Aquesta mateixa Declaració sobre el progrés i el desenvolupament social, en l'apartat d'objectius i en l'Article 11 assenyala:

- a) "La provisió de sistemes amplis de seguretat social i de serveis d'assistència social i l'establiment i la millora de sistemes de serveis i seguretats socials per a totes aquelles persones que per malaltia, invalidesa vellesa no puguin guanyar-se la vida, temporalment o de forma permanent, tenint en compte la necessitat de garantir el degut nivell de vida a aquestes persones, a les seves famílies i als que estiguin al càrrec seu.
- b) La protecció dels drets de mares i nens; la preocupació per l'educació i la salut dels nens; l'aplicació de mesures destinades a protegir la salut i el benestar de les dones, especialment de les dones en estat que treballen i les mares de nens petits, així com de les mares els salaris de les quals constitueixin l'única font d'ingressos per a atendre les necessitats de la família; la concessió a la dona de permisos i de subsidis per embaràs i maternitat, amb dret a conservar el treball i el sou.
- c) La protecció dels drets i la garantia del benestar dels nens, vells, i impedits; la protecció de les persones física o mentalment disminuïdes.

d) L'educació dels joves en els ideals de justícia i pau, respecte mutu i comprensió entre els pobles, i el foment d'aquests ideals entre ells; la promoció de la plena participació de la joventut en el procés del desenvolupament nacional.

Ja en la tercera part del document esmentat, sobre mitjans i mètodes, en l'Article 22 es proposa:

a- L'establiment i coordinació de polítiques i mesures destinades a reforçar les funcions essencials de la família com a unitat bàsica de la societat.

b- La formulació i establiment, segons sigui necessari, de programes en matèria de població, dins del marc de les polítiques demogràfiques nacionals i com a part dels serveis mèdics d'assistència social, incloses l'educació, la formació personal i la provisió a les famílies de coneixements i mesures necessàries per tal que puguin exercitar el seu dret a determinar de forma lliure i responsable el nombre i la freqüència dels seus fills.

c- La creació de serveis de puericultura adients en l'interès dels nens i dels pares que treballen.

4.2.- MARC LEGAL SOBRE LA FAMÍLIA A CATALUNYA .

La Constitució espanyola de 1978 conjuntament amb l'Estatut d'Autonomia de Catalunya constitueixen el primer i més ampli marc normatiu on s'inserixen totes les competències de què gaudeix la Generalitat de Catalunya per a la potenciació i desplegament de les actuacions adequades per enfortir la família així com les relacions intergeneracionals.

L'article 39 de la Constitució explicita els principis rectors de la política social i econòmica sobre la família i la infància. L'article 50 fa referència, entre altres aspectes, a les obligacions familiars que cal entendre aquí com el dret a aliments entre parents regulat al Codi Civil (articles 142 a 153), matèria de legislació civil i per tant de competència exclusiva de l'Estat segons l'article 149.1.8 de la Constitució espanyola, sense perjudici de la conservació, modificació i desenvolupament del seu dret civil per part de Catalunya.

Així doncs, la Generalitat de Catalunya mitjançant l'Estatut d'Autonomia té competències en aquells elements considerats substantius en relació a la família com són la sanitat, l'ensenyament, l'habitatge, etc. i que ens donen un marge per traduir la voluntat del govern de treballar en la promoció de la família. Com veurem més endavant però, hi ha altres elements molt significatius com es el cas de la fiscalitat de les persones sobre els quals hem d'anar a referir-nos a les competències de l'estat, i per tant, el marge de maniobra està més mediatitzat.

5. OBJECTIUS GENERALS DEL PLA INTEGRAL DE PROMOCIÓ DE LA FAMÍLIA

5.1.- ANTECEDENTS: OBRA DE GOVERN EN MATÈRIA DE FAMÍLIA.

En la construcció d'una societat més justa i cohesionada -d'un país que progressi i avanci sense deixar ningú al marge- tots i cadascun dels ciutadans de Catalunya són importants i necessaris . Per això una política de família com la que propugnem té com a finalitat aconseguir la millora de la qualitat de vida i el benestar social de tots els seus membres, de tots els ciutadans de Catalunya.

Fins ara, l'obra de govern en matèria de família cal considerar-la com els efectes que sobre aquesta han tingut les diferents polítiques sectorials - sanitat, ensenyament, cultura, habitatge...-. Aquest pla que tot just estem presentant representa un canvi qualitatiu important sobre la tasca feta fins ara que ens situa més enllà del model mediterrani esmentat anteriorment i propers a les polítiques sobre família més obertes i modernes.

Així mateix volem avançar cap els fins generals següents:

- . Promoure el desenvolupament integral de les persones i de la comunitat en el nivell familiar.
- . Construir una societat més justa o cohesionada en la que tothom compti.
- . Respondre al repte de fer un país on -entre tots - la llibertat i la solidaritat siguin els valors permanents de la convivència i el progrés social.
- . Assolir que tots els ciutadans de Catalunya visquin en plenitud de drets i deures.
- . Implicar a tota la societat en la consecució d'aquests fins.

D'acord doncs amb aquests fins generals, amb la idea base d'avançar en quantitat i conseqüentment amb els principis i criteris que tot seguit exposarem, establint els objectius concrets de la política de família propugnada.

5.2.- OBJECTIUS GENERALS PER UNA POLÍTICA INTEGRAL AL SERVEI DE LA FAMÍLIA

A- Promoure una política integral de suport a la família, cercant alhora la màxima autonomia i capacitat de resposta de la pròpia família i l'enfortiment del seu pes en el teixit social.

B- Constituir un sistema integral, mitjançant la consolidació d'una xarxa integrada de recursos i serveis que donin suport al ple exercici i funcions de les famílies.

C- Aconseguir la màxima rendibilitat social dels recursos i les accions que es desenvolupen, en relació a la família, mitjançant una millora qualitativa en la gestió i organització dels mateixos.

Com a primer eix directiu de la política de família que durem a terme, ens proposem impulsar i desenvolupar un model de política integral al servei de la família. Un model en el qual tothom compta -les persones, les famílies sigui quina sigui la seva realitat - coherent amb els fins i objectius proposats, al servei de les persones, de les famílies i de la comunitat en general, i conformat per uns principis i criteris.

5.3. LA FAMÍLIA SUBJECTE DE L'ACCIÓ DE GOVERN.

No existeix una visió simple ni estàtica de la família ni tampoc una definició fàcil de la política sobre família. A la família, receptora i actora, en qualsevol escenari social, totes les polítiques l'afecten. Tanmateix però, malgrat els canvis que han experimentat la major part de les societats en els darrers decennis, les polítiques i els programes solen estar basats en conceptes i models de família que, de vegades, no responen a la realitat.

La forma en que les famílies es constitueixen, estableixen esquemes de comportament, funcionen i evolucionen, així com les seves relacions amb la comunitat, reflecteixen els valors i expectatives de la societat i, d'alguna manera, una opció individual. "Els valors que atribueix la societat a les funcions i els papers de la família difereixen no solament d'un país a un altra, sinó dintre d'un mateix país" (Oficina de les Nacions Unides a Viena. Centre de desenvolupament social i afers humanitaris. Secretaria de l'any internacional de la família. 1994).

Qualsevol acció de govern en relació a la família, per tant, caldrà que fomenti aquells elements clau i intrínsecs de la família, entre ells la seva gran capacitat d'autosuficiència, i estimular les activitats d'automanteniment en favor d'aquesta. Aquesta acció ha de representar una perspectiva integral i integrada de la família, els seus components, la comunitat i la societat. La família és subjecte actiu del seu propi desenvolupament i l'actuació de l'administració ha d'estar sempre "en funció" d'aquest.

5.4.- PRINCIPIS I CRITERIS D'ACTUACIÓ.

Qualsevol tipus de política de família pot ser etiquetada amb major o menor encert, en alguna de les tipologies anteriorment esmentades. No n'hi ha cap però que hagi de quedar al marge d'uns fonaments: uns principis i criteris d'actuació.

La política de suport a la família que propugnem ha de situar-se per sobre de plantejaments parcials, exclusivament demogràfics, intervencionistes o fixats en la incorporació de la dona -mare- al món laboral. C cadascun d'aquests importants factors s'ha de resituar en aquest pla per tal d'evitar caure en models reparadors, de limitacions i/o insuficiències clares vers la família des de les polítiques sectorials -ensenyament, atenció social, sanitat...-. D'aquí el caire transversal d'aquest pla que compta amb un seguit de principis reguladors del mateix:

-Universalitat. Ens volem adreçar a totes les formes de família facilitant que el projecte de tothom al respecte -el majoritari i l'específic- pugui dur a terme. En funció d'aquest principi les institucions públiques han de promoure les condicions per fer possible l'accés de les famílies a els diferents recursos que possibilitin el seu suport.

-Corresponsabilitat. Aquest principi s'ha de basar en la reciprocitat necessària per assolir un benefici mutu i positiu. És a dir, tant important i determinant és el que l'Administració ha d'oferir a la família com el que la família ha de donar a la societat. Això exigeix a l'Administració un revulsiu per esdevenir interlocutor vàlid de la família. És evident que l'Administració ha d'assumir les seves responsabilitats en la política de família, però ho ha de fer amb totes les forces societàries possibles.

-Participació i integració social. La família ha de ser subjecte actiu, protagonista de llur desenvolupament i de la pròpia integració en la comunitat de que forma part.

-Subsidiarietat. L'actuació de les institucions públiques, tant pel que fa al marc legal com a la seva acció executiva, ha de respectar i potenciar la lliure elecció i autonomia personal, econòmica i social de les persones envers el seu projecte familiar.

Aquesta actuació pública ha de vetllar per no ser generadora de dependència - a la fi una manera d'excloure i marginar- sinó ben al contrari ha de promoure en qualsevol circumstància la pròpia iniciativa i la capacitat d'autoresposta.

D'acord amb aquest principi, s'ha de pretendre que cada família sigui, o esdevingui -sempre que així sigui possible- capaç de respondre davant de llur necessitats i reptes. De tal manera que el primer graó - i el més ampli en llur base- de resposta social sigui la família.

Així mateix cal respectar i fomentar la solidaritat natural que es manifesta a través dels grups familiars o en l'entorn social més immediat de les persones o veïnat, amics, grup de solidaritat o auto-ajuda, associacions locals, etc. Aquests àmbits d'interacció social directa signifiquen un factor clau d'estructuració familiar, comunitària i permetran comptar amb segon graó - també d'àmplia base- de resposta social.

També s'ha de reconèixer i potenciar al màxim nivell possible l'actuació de les institucions privades sense ànim de lucre, generadores de benestar - associacions de voluntariat social, entitats professionals, d'iniciativa social, entitats culturals, esportives, de lleure, etc. Aquestes ofereixen una multiplicitat de respostes i possibilitats de participació social, que resulten imprescindibles en la provisió de benestar i en l'estructuració d'una societat civil forta i dinàmica.

És molt important reconèixer la tasca de l'Administració en relació a la família, sobretot quan als grans serveis públics -ensenyament, sanitat...- on l'administració actua per delegació de les funcions pròpies de la responsabilitat familiar. Això exigeix, per tant, una determinada manera d'exercir el servei públic. La família no ha de ser un subjecte passiu, no és quelcom estàtic i la política de l'administració ha d'evolucionar continuament amb la família si vol ser apropiada i efectiva.

El sector privat en totes les seves vessants també és un factor en la provisió de serveis a la família. Un desenvolupament progressiu i equilibrat és desitjable.

Així mateix, cal destacar el paper de les institucions públiques, les quals, des de la perspectiva d'aquest principi han d'actuar simultàniament proveint serveis directament -sempre que sigui necessari i promovent la pròpia capacitat de resposta de les persones i de la societat. Es tracta, doncs, que les institucions públiques siguin capaces de garantir i promoure els drets de les persones, tot potenciant alhora - en allò possible- l'exercici de llurs deures i per tant de la seva lliure integració i autonomia en la societat.

-Complementarietat. Entre aquelles institucions -públiques o privades- que actuen sobre les mateixes necessitats familiars.

Paral·lelament a aquest principi cal destacar un seguit de criteris metodològics que situin aquest pla més enllà de la declaració d'intencions i estableixi mesures o programes concrets que garantiran la coherència i eficiència d'aquest pla:

. Investigació, planificació i avaluació. Si volem actuar de manera eficaç i coherent ho hem de fer planificant la nostra política i els nostres programes i actuacions a partir d'un profund coneixement de la realitat social, dels factors que originen les diferents circumstàncies socio-familiars i les tendències futures més rellevants.

Si tenim en compte, a més l'origen multifactorial, la multidimensionalitat i la creixent interdependència dels fenòmens socio-familiars actuals, es fa evident la necessitat de disposar s'una metodologia d'investigació sòlida i fiable que permeti, mitjançant l'avaluació permanent implantar o modificar les mesures dissenyades i aplicades. En aquest sentit cal que es facin un intercanvi i una cooperació continuades en totes aquelles institucions d'investigació -públiques o privades- del propi país i també a nivell internacional.

. Actuació integral i interdisciplinar: El mateix origen multifactorial i la multidimensionalitat dels fenòmens socio-familiars abans esmentats fa que sigui necessari actuar "integralment" (responent alhora respecte els diferents factors i coordinadament des de diferents àmbits d'acció) i al mateix temps interdisciplinàriament (comptant amb el treball coordinat de diferents perfils professionals i diferents departaments del govern).

. Dinamització comunitària: Aconseguir el màxim desenvolupament comunitari, en tots els nivells sectorials (cultura, esports, associacionisme, etc.) ha de ser un component bàsic en el disseny i la aplicació de totes les mesures sobre família que es prevegin, siguin aquestes directes o indirectes.

. Motivació i interacció dels actors socials en el canvi de valors sobre la família.

. Descentralització i desconcentració: el desplegament dels recursos i l'execució de les polítiques sobre les famílies ha de produir-se d'acord amb uns criteris de proximitat al ciutadà i de competència de les respectives institucions -siguin aquestes públiques o privades-.

. Optimització de la rendibilitat econòmico-social dels recursos: la inversió dels recursos públics en matèria de família ha de regir-se pel criteri d'absorbir el menor cost possible en la seva aplicació o bé ha de justificar-se la inversió efectuada pels resultats obtinguts. Aquest pla no suposa tant un gran desplegament de nous programes sinó que és prioritari aprofitar i orientar tot allò que té incidència sobre la família amb una renovada sensibilitat sobre la mateixa.

SEGONA PART

6. HABITATGE I FAMÍLIA

6.1. REALITAT I REPTES DE LA FAMÍLIA, DES DE LA PERSPECTIVA DE LA POLÍTICA D'HABITATGE.

Des de la perspectiva de la política d'habitatge, caldria considerar la família no com una realitat única, amb unes necessitats definides i inamovibles sinó com una realitat canviant en el temps, amb unes exigències i requeriments diverses en cada una de les fases que travessa i, per tant, amb unes necessitats de suport públic clarament diferenciades en cada una d'aquestes fases.

En una primera aproximació al cicle vital que segueixen totes les famílies podríem distingir les etapes següents:

- a. Etapa de constitució del nucli familiar**
- B. Etapa de desenvolupament i creixement familiar**
- C. Etapa de reducció familiar i gènesi de nous nuclis familiars.**

A. Per etapa de constitució del nucli familiar, i sempre des de l'òptica de l'habitatge, cal entendre aquell període en el qual un individu es planteja la necessitat d'abandonar el nucli familiar originari per viure en un allotjament nou, al seu càrrec, bé sigui sol, bé sigui acompanyat d'una parella o d'altres individus.

Es aquesta una de les etapes que, normalment exigeixen una major presència de la tutela pública, en la mesura que l'economia d'aquests nous nuclis familiars és encara molt precària i, habitualment, insuficient per abordar la compra o el lloguer d'un habitatge en el mercat lliure.

Els trets que caracteritzen els habitatges que la família més demana en aquesta etapa són:

- . la seva peremptorietat ,
- . les dimensions reduïdes,
- . la seva provisionalitat.

Per fer front a aquests tipus d'exigències, els instruments dels que disposa el sector públic van des de les de tipus financer fins als de construcció directa:

- .estímul fiscal per a la constitució de comptes d'estalvi previ a la compra de l'habitatge.

- .construcció d'habitatges de promoció pública en general, prioritzant l'adjudicació a gent jove.
- .construcció d'habitatges de promoció pública en zones universitàries, per ser oferts a joves, en lloguer compartit.
- .construcció d'habitatges de promoció pública especialment dissenyats, amb dimensions reduïdes, per a gent jove.
- .estímul fiscal per a posar en actiu els habitatges vacants,
- .concessió de subvencions per a la compra o per al lloguer d'habitatges amb el preu de venda o la renda limitats, sempre acreditant, per part del receptor, un nivell d'ingressos insuficient.

B. L'etapa de desenvolupament i creixement del nucli familiar ve determinada pel naixement de fills i comporta unes necessitats de major espai físic per a facilitar la convivència. Es en aquesta etapa quan es plantegen la majoria de problemes de separació matrimonial o de divorci, que representen necessitats addicionals d'habitatge, encara no prou estudiades i resoltes per la societat.

Aquesta etapa coincideix amb un període de millora i consolidació del nivell de renda i, per tant, sol significar una fase de major autosuficiència de l'economia familiar privada per a fer front a les noves necessitats que sorgeixen. Això explica que aquesta sigui una de les etapes amb menor pressió de demanda sobre el sector públic.

Les necessitats bàsiques d'aquesta fase són les de manteniment, adaptació i millora de l'habitatge, les de canvi d'habitatge per obtenir més espai, les de canvi de l'habitatge per a millorar les condicions de vida, les de canvi d'un sistema d'allotjament en forma de lloguer a un sistema en forma de propietat, o les de nou habitatge en el cas de separació familiar.

Els trets que caracteritzen la demanda d'habitatge en aquesta fase són:

- .una urgència menor
- .espai físic més gran
- .condicions i equipaments superiors
- .increment del sistema de tinença
- .inversió en manteniment
- .rebuig de la provisionalitat.

El fet que aquesta etapa coincideixi amb la de major flux de recursos per la família i que, en molts casos aquesta disposi d'un primer habitatge en propietat, fa que les necessitats esmentades puguin ser resoltes, en molts casos, fent recurs a les disponibilitats pròpies. Amb tot, el paper de sector públic, en els casos en que això no sigui cert, s'ha de basar en:

- .concessió de subvencions i ajuts indirectes per a la rehabilitació dels habitatges.
- .concessió de subvencions per a l'accés a un nou habitatge quan l'anterior era de lloguer o la seva venda no ofereix un nivell suficient de solvència.
- .construcció d'habitatges de promoció pública per a famílies que necessiten canviar d'habitatge i no disposen d'ingressos suficients.
- .exempcions fiscals afavoridores d'obres per al manteniment del parc.
- .exempcions fiscals afavoridores de la rotació del parc.

C. L'etapa de reducció del tamany familiar s'inicia en el moment en que alguns dels membres integrants de la família passen a generar nous nuclis independents i, per tant, passen a formar part de les necessitats descrites en la fase A. En aquesta fase les necessitats d'habitatge canvien substancialment respecte de les descrites anteriorment, i des d'un punt de vista col·lectiu, sol produir-se una situació d'infrautilització del parc d'habitatges en perpetuar-se un sistema d'ocupació propi de la fase B, no readaptat a les noves necessitats reals.

Aquest darrer període del cicle ve a coincidir també amb un període de moderació en el nivell d'ingressos, en passar les famílies d'una situació laboral activa a una situació passiva, de jubilació. Les necessitats de manteniment del patrimoni o de canvi per a una millor utilització, topen amb dificultats d'acceptació per part dels propis usuaris, de comprensió, i sovint, de manca de racionalitat en la utilització dels recursos privats disponibles. Això fa que en aquesta fase el paper del sector públic torni a adquirir importància, no tan sols amb despesa o inversió directa en obres, sinó fins i tot en els camps de l'assessorament i el suport assistencial.

Els trets característics de l'allotjament en aquesta fase són:

- .necessitats menors d'espai,
- .replantejament dels sistemes d'ús dels habitatges,
- .rendibilització del patrimoni,
- .necessitats de noves formes de convivència,
- .augment de la dependència dels suport social,
- .necessitat de manteniment i acondicionament dels habitatges antics.

Els instruments que el sector públic té a la mà per fer front a aquestes noves necessitats combinen la despesa en actuacions directes i la despesa en activitats de suport:

- .subvencions per al manteniment i millora dels habitatges,
- .construcció d'habitatges de promoció pública, amb prioritització de l'ad

judicació per a la gent gran.

- .construcció d'habitatges de promoció pública , dissenys especialment per gent gran, integrats o no integrats en promocions adreça des al públic en general.
- .subvencions per a la compra de nous habitatges lliures, amb un preu limitat, sempre que el nivell d'ingressos sigui insuficient,
- .estímuls fiscals per a la posada en lloguer de l'habitatge previ i assessorament per a fomentar noves formes de convivència,
- .assessorament financer per a introduir noves fórmules de rendibilització del patrimoni per aquelles famílies que tenen habitatge en propietat.

6.2. POLÍTIQUES D'HABITATGE QUE ES FAN A ALTRES PAÏSOS EN RELACIÓ A LA FAMÍLIA.

Les polítiques d'habitatge, consistents en **estímuls a la promoció privada** que se segueixen en la majoria de països europeus, acostumen a constituir **paquets genèrics d'ajuts, més en funció del nivell d'ingressos de les famílies** que de llur estadi de desenvolupament. següides en la majoria de països europeus no tenen en compte aquesta diversa gradació de necessitats i, per tant, acostumen a constituir paquets genèrics d'ajuts, més en funció del nivell d'ingressos de les famílies que de llur estadi de desenvolupament.

Una consideració diferent té la política d'habitatge coma **aprovisió directa d'habitatges per part del sector públic**. En aquest camp la majoria de països europeus disposen d'una tradició d'adaptació a les diverses necessitats familiars molt més àmplia que la d'Espanya. La promoció pública ha estat des de començaments de segle la forma més potent de la política d'habitatge de França, Holanda, Anglaterra i Suècia o Alemanya i això ha fet que les fórmules hagin estat molt àmplies, molt dúctils i molt adaptades a les necessitats d'evolució de la població.

La fórmula bàsica de l'oferta pública ha consistit a oferir habitatges adaptats a uns programes familiars de matrimoni progenitor amb diversos fills, habitatges de dimensions més reduïdes per fills que volen iniciar una vida al marge de l'estructura familiar de la infantesa, i habitatges també de dimensions més reduïdes perquè les parelles progenitores puguin traslladar-s'hi quan queden soles i puguin així tornar a posar en el mercat l'habitatge més gran que els havia estat útil en l'etapa de creixement de la família. La fórmula de lloguer que, fins a dates molt recents, ha acompanyat aquesta modalitat d'habitatges, ha fet més fàcil aquest procés de reutilització permanent del parc.

Al marge d'aquests plantejaments més generals, la problemàtica específica de la tercera edat, en la mesura que ha exigit sempre una major atenció per part dels poders públics, ha comportat, també, reflexions i l'adopció de mesures en l'àmbit de l'habitatge.

Darrerament, a més, l'encariment del mercat immobiliari està portant a haver d'introduir instruments específics d'ajut per a la gent jove, que és la que topa amb més dificultats per poder accedir a aquest mercat, quan volen emprendre iniciatives d'independització familiar o de constitució de nous nuclis familiars.

6.3. MARC COMPETENCIAL EN MATÈRIA D'HABITATGE.

La política d'habitatge, tal com està regulada en les normes fonamentals de la Constitució i de l'Estatut d'Autonomia, només es pot desenvolupar correctament si s'integren els esforços del triple nivell d'administració: la de l'Estat, la de la Comunitat Autònoma i la dels Ajuntaments.

En efecte, malgrat la declaració de l'art.núm.9.9 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, en el sentit de determinar la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de política d'habitatge, aquesta política sectorial, en la mesura en què compta amb una forta component econòmica, es veu totalment condicionada pel marc econòmico-financer general, el qual és competència de l'Administració de l'Estat (segons determinen els arts.131 i 149.13 de la Constitució, quan fixen l'obligació de l'Estat de planificar l'activitat econòmica general i d'harmonitzar els desenvolupaments sectorials).

D'altra banda, la component social de la política d'habitatge fa que qualsevol regulació autonòmica es vegi supeditada a l'exigència constitucional de l'art.149.1, en el sentit de que les condicions d'accés a l'habitatge, en tant que dret constitucional, siguin equiparables a tot l'Estat.

Finalment, la forta dependència de la política d'habitatge de la disponibilitat de sòl, fa que tampoc sigui possible dissenyar un cos harmònic de mesures sense comptar amb les competències de l'administració local en matèria d'urbanisme. Igualment, la implicació assistencial que comporta tota política d'habitatge adreçada a col·lectius específics, com és ara la gent gran, requereix una atenció molt intensa dels nivells més propers a l'administrat, és a dir que difícilment es poden arbitrar mesures concretes dirigides a aquest públic si no es juga amb un lligam important interadministratiu.

Per tant, sense un esforç màxim de cada una de les instàncies administratives i sense una conjunció real de les iniciatives dels tres nivells, és molt difícil que la persona o família que necessita un habitatge el pugui obtenir en unes condicions adequades a la seva renda, en unes localitza-

cions raonablement connectades amb els seus desigs i amb unes condicions i equipaments adaptables a les seves necessitats.

6.4. PROGRAMES D'ACTUACIÓ.

És important en parlar de programes i mesures deixar constància que en cap cas l'acumulació de rendes interfereixi en el fet familiar mitjançant l'accés a l'habitatge. Cal valorar aquest acte per evitar efectes contradictoris entre els objectius del Pla de família i les mesures sectorials suggerides.

Paral·lelament, les circumstàncies de les famílies nombroses ha de ser objecte de consideracions especials.

En aquest punt volem fer referència al Pla de l'habitatge 92-95 de Catalunya. Aquest pla dona una resposta a la problemàtica actual de l'habitatge que s'està demostrant totalment encertada si jutgem el volum de sol·licituds rebudes. Caldrà tenir en compte però, que aquesta resposta no podrà aturar-se l'any 1995 i en aquest sentit, és voluntat de la Generalitat de Catalunya exercir les pressions necessàries per tal de que el Pla d'habitatge trobi una línia de continuïtat entre l'any 1995 i l'any 2000.

La promoció pública d'habitatges, que constitueix l'eina bàsica per a satisfer les necessitats de la població amb rendes més baixes o les necessitats d'allotjament de la població que es veu desplaçada per operacions de tipus urbanític, absorbeix la major part dels recursos públics autonòmics en aquesta matèria (10.000 milions de pessetes/any). Volem, mitjançant els quadres següents, deixar constància de la previsió de necessitats d'habitatges de provisió directa, basats en la modelitat de promoció pública duta a terme per la Generalitat o en convenis amb els ajuntaments i que preveu permeti assegurar habitatge a unes 8.000 famílies. La necessària complementació d'aquestes xifres amb els 4.250 habitatges en règim especial haurien de garantir els promotors públics permetin arribar a una oferta de 12.000 habitatges públics.

PLA DE L'HABITATGE 1992-1995 DE CATALUNYA
(import en MPTA)

Tipus d'actuacions	PLA ESTATAL		PLA GENERALITAT		PLA AGREGAT	
	habitatges	import	habitatges	import	habitatges	import
PROMOCIÓ DIRECTA	*	*	8.000	40.000 **	8.000	40.000
PROTECCIÓ OFICIAL						
RÈGIM ESPECIAL	4.250	8.300	0	0	4.250	8.300
RÈGIM GENERAL	17.200	10.036	6.000	3.000	17.200	13.036
Primer accés	3.475	4.444				
Lloguer	400	645				
PREU TAXAT	29.860	20.156	10.000	6.000	29.860	26.156
Primer accés	3.510	6.231				
REHABILITACIÓ	6.110	3.230	32.000	26.000	38.110	29.230
Generalitat	0	0	8.000	2.000	8.000	2.000
MOPT	6.110	3.230	0	0	6.110	3.230
Patrimoni Públic	0	0	24.000	24.000	24.000	24.000
TOTAL CONSTRUCCIÓ	57.420	41.722	56.000	75.000	97.420	116.722
URBANITZACIÓ SÒL		3.243		40.000 **		43.243
TOTAL PLA	57.420	44.965	56.000	115.000	97.420	159.965 ***

* caldria considerar, a més a més, l'aportació de 700 MPTA anuals que el MOPT fa per la reparació del barri de Sant Cosme i dels habitatges del Governador.

** la inversió de l'Institut Català del Sòl es cobreix, en part, amb recursos dels pressupostos de la Generalitat - 28.000 MPTA - i, en part, amb recurs a crèdit i amb recursos provinents d'alienacions.

*** la política d'habitatge a Catalunya es complementa amb 15.000 MPTA, de la Generalitat i 12.000 MPTA, del MOPT, per al període 1992-95, per la reparació de patologies estructurals.

D'aquesta manera, els recursos públics per a l'habitatge, a Catalunya, passarien a ser de:

MOPT	44.965	2.800	12.000	59.765
Generalitat	115.000	15.000		130.000
TOTAL	159.965	17.800		189.765

Font: DGAH.

NECESSITATS D'HABITATGE DE PROMOCIÓ DIRECTA PER COMARQUES

Comarques	població (a)	necessitats quadrienni (b)	necessitats d'ajut públic (c)	necessitats promoció directa (d)
ALT CAMP	34.016	544	490	49
ALT EMPORDÀ	90.755	1.452	1.307	131
ALT PENEDÈS	69.863	1.118	1.006	101
ALT URGELL	19.010	304	274	27
ALTA RIBAGORÇA	3.514	56	51	5
ANOIA	82.450	1.319	1.187	119
BAGES	152.177	2.435	2.191	219
BAIX CAMP	131.599	2.106	1.895	190
BAIX EBRE	64.645	1.034	931	93
BAIX EMPORDÀ	89.930	1.439	1.295	129
BAIX LLOBREGAT	610.192	9.763	8.787	879
BAIX PENEDÈS	38.080	609	548	55
BARCELONÈS	2.302.137	36.834	33.151	3.315
BERGUEDÀ	38.965	623	561	56
CERDANYA	12.396	198	179	18
CONCA DE BARBERÀ	18.001	288	259	26
GARRAF	76.915	1.231	1.108	111
GARRIGUES	19.429	311	280	28
GARROTXA	46.060	737	663	66
GIRONÈS	125.875	2.014	1.813	181
MARESME	293.103	4.690	4.221	422
MONTSIÀ	54.307	869	782	78
NOGUERA	34.782	557	501	50
OSONA	117.442	1.879	1.691	169
PALLARS JUSSÀ	12.860	206	185	19
PALLARS SOBIRÀ	5.418	87	78	8
PLA D'URGELL	28.802	461	415	41
PLA DE L'ESTANY	21.072	337	303	30
PRIORAT	9.475	152	136	14
RIBERA D'EBRE	23.055	369	332	33
RIPOLLÈS	27.167	435	391	39
SEGARRA	17.040	273	245	25
SEGRIÀ	162.904	2.606	2.346	235
SELVA	98.255	1.572	1.415	141
SOLSONÈS	10.792	173	155	16
TARRAGONÈS	155.881	2.494	2.245	224
TERRA ALTA	12.945	207	186	19
URGELL	29.789	477	429	43
VAL D'ARAN	6.184	99	89	9
VALLÈS OCCIDENTAL	649.699	10.395	9.356	936
VALLÈS ORIENTAL	262.513	4.200	3.780	378
CATALUNYA	6.059.494	96.952	87.257	8.726
necessitats anuals		24.238	21.814	2.181

- (b) necessitats globals del quadrienni estimades a partir del supòsit que les necessitats representen el 4 per 1000 del total de la població
(c) habitatges que necessiten ajut públic que, segons la metodologia exposada en l'apartat 1.2, representen el 90% de les necessitats brutes
(d) es suposa que un 10% de les necessitats d'ajut públic han de revestir la forma de promoció directa, bé sigui per part de l'administració, bé per part dels promotors públics.

6.4.1. Programa d'informació i assessorament a les famílies per a l'accés a l'habitatge:

Aquest programa preveu que tots els ciutadans puguin rebre informació assessorament i orientació quan a habitatge abans de la constitució d'una família i quan aquesta ja està constituïda i en ple desenvolupament. Aquesta informació caldrà que sigui el màxim d'exhaustiva tenint en compte el concepte ampli de família el qual es refereix constantment aquest pla.

6.4.2 Programa d'ajuts per a l'accés a l'habitatge protegit, per famílies, amb ingressos per sota de 5,5 SMI.

El programa preveu la concessió de subvencions a fons perdut, equivalents al 5% del preu de venda, per l'accés a habitatges de les modalitats de protecció oficial i de preu taxat, a aquelles famílies que necessiten un nou habitatge per raons de creixement familiar i disposen d'uns nivells d'ingressos mitjos (3,5 vegades SMI). Totes les famílies d'aquests trams de renda poden a més disposar de subvencions i de subsidiacions d'interessos dels crèdits, a càrrec de l'Estat, fins a uns tipus d'interès del 7,5% o del 6,5%; les famílies amb ingressos entre 3,5 i 5,5 vegades el SMI, disposen d'ajuts consistents en subsidiacions - a càrrec dels Pressupostos de l'Estat- dels tipus d'interès dels préstecs: fins al 9,5 % per les famílies entre 3,5 i 4,5 vegades SMI i fins a l'11% per famílies entre 4,5 i 5,5 vegades el SMI.

6.4.3. Ajuts per a l'accés a l'habitatge protegit, per joves de menys de 30 anys.

El programa preveu la concessió de subvencions a fons perdut, equivalents al 5% del preu de venda, per l'accés a habitatges de les modalitats de protecció oficial i de preu taxat, a aquells joves de menys de 30 anys que volen formar un nou nucli familiar.

6.4.4. Promoció pública d'habitatges i adjudicació en funció del tamany familiar

Facilitar habitatge a famílies amb ingressos per sota de 2,5 vegades el SMI, sota un criteri d'adjudicació que relaciona la superfície de l'habitatge amb el nombre de membres de la família.

6.4.5. Promoció i adjudicació d'habitatges de promoció pública per a gent jove.

El programa preveu la promoció d'habitatges específicament dissenyats per famílies formades per parelles joves (dimensions reduïdes i adaptat a les necessitats d'aquest col·lectiu) i també, la prioritització de la gent jove en el procés d'adjudicació d'habitatges general.

6.4.6. Promoció i adjudicació d'habitatges de promoció pública per a gent gran.

El programa preveu la promoció d'habitatges específicament dissenyats per gent gran (dimensions reduïdes i adaptat a les necessitats d'aquest col·lectiu) i també, la prioritització de la gent gran en el procés d'adjudicació d'habitatges general.

6.4.7. Ajuts per a la millora i rehabilitació dels habitatges.

El programa preveu la concessió d'ajuts, en forma de subvencions a fons perdut, per a la rehabilitació d'habitatges, per part d'aquelles famílies que volen mantenir el seu habitatge en condicions o volen posar-lo al dia. Aquest program complementa el d'ajuts a la rehabilitació establert per l'administració de l'Estat.

7.-SUPPORT A LA FAMÍLIA QUE ES FORMA

7.1. REALITAT I REPTES DE LA FAMÍLIA QUE ES FORMA: MESURES PER FER COMPATIBLE TREBALL I FAMÍLIA.

Des de la perspectiva de la política de suport a la família, cal considerar la família com una entitat dinàmica canviant, al pas del temps i estretament relacionada a l'evolució de la pròpia societat.

Tradicionalment la família era molt més àmplia, i si la dona excepcionalment realitzava una activitat laboral fora de la llar, normalment hi havia altres membres de la família que podien tenir cura dels infants.

Des de fa bastants anys aquesta situació ha canviat. Les famílies han passat de ser extenses a ser nuclears i fins i tot, monoparentals. La incorporació de la dona al mercat a treball s'ha fet extensiva i això comporta el repte pels membres adults d'una família amb responsabilitats familiars, de fer compatible la vida laboral i les responsabilitats familiars.

Per altra banda, el nivell mínim de consum en que es veu abocada la família de la societat actual, fa que tot sovint amb un sol sou no n'hi hagi prou per a poder viure al ritme de la nostra societat, amb el que es veuen obligats a treballar els dos membres de la parella.

Amb aquesta panoràmica, les famílies que es formen tenen una sèrie de noves necessitats, sobretot en el moment del naixement dels fills, que abans eren solventades per la pròpia família extensa. Així per exemple, hi ha una gran demanda de places en llars d'infants, també hi ha una gran necessitat de regulació laboral que tingui en compte la dificultat de poder compaginar l'activitat laboral amb la cura dels fills. Des d'un punt de vista més ampli, a les parelles treballadores i amb fills petits se'ls presenten moltes altres dificultats com els horaris dels comerços, la disponibilitat laboral quan els fills estan malalts, les vacances i els horaris escolars diferents dels laborals, etc. Tot això, ha generat una sèrie de demandes a les administracions públiques i a les empreses privades que no sempre han estat satisfetes.

Per tant, davant d'aquesta demanda cal que es creïn una sèrie de recursos i programes que donin solucions a aquesta problemàtica dels nostres dies, i per a que les famílies que es formin puguin compaginar l'activitat laboral dels dos membres de la parella i la possibilitat de tenir fills si aquesta és la seva voluntat.

7.2. POLÍTIQUES DE FAMÍLIA, RELACIONADES AMB EL TREBALL, QUE ES FA A D'ALTRES PAÏSOS

La majoria de països que actualment formen la Comunitat Europea tenen més o menys desenvolupada una política familiar. No hi ha unanimitat de polítiques i així mentre Dinamarca té una àmplia xarxa de recursos i mesures destinades a fer possible la compatibilitat entre la maternitat/paternitat i l'execució d'un lloc de treball, a altres països com l'Estat Espanyol i Grècia no disposen encara d'una política familiar en aquest sentit.

Oficialment la majoria de governs afirmen la seva voluntat de donar a les parelles els medis per a que puguin decidir lliurement si volen o no compaginar la vida familiar i l'activitat laboral. Però aquesta llibertat és encara relativa donat que hi ha moltes famílies que no poden lliurar-se del sou d'un dels dos membres de la parella, o bé al tenir fills de curta edat obstaculitza a certes dones a exercir el seu lloc de treball.

En els últims anys la preocupació d'assegurar les condicions necessàries per a conciliar vida familiar i activitat professional s'ha manifestat més particularment en quatre camps:

- l'extensió, la qualificació i la protecció social del treball a temps parcial i del treball temporal;
- l'acollida i la guarda dels infants de curta edat (sobretot de 0 a 3 anys);
- la responsabilitat familiar en la primera educació de l'infant ha generat l'allargament de les baixes de maternitat i dels permisos dels pares en el moment del naixement, i la creació o extensió de les anomenades prestacions d'educació;
- l'adequació dels horaris, i la presa en consideració de les tasques domèstiques com un veritable treball.

En concret les mesures que s'estan portant a terme són:

* Desenvolupament de l'ocupació, sobretot de la femenina: els diferents països de la CE han emès directives i campanyes dirigides a assegurar una millor formació professional de les noies joves, per tal de millor orientar-les, i per obrir-lis l'accés a altres oficis desenvolupats tradicionalment per homes. Les disposicions més significatives en aquest camp han estat les del Regne Unit per mitjà de la Comissió de Formació. També s'han desenvolupat dispositius per permetre a les mares de família que s'han quedat al domicili, d'accedir a formacions professionals per tal de facilitar la seva reinserció professional, com ara és el cas de França.

* Horaris de treball: Diferents països de la CE - Itàlia i Portugal - han impulsat la reducció de les jornades de treball, i altres han incitat als empresaris a establir més flexibilitat en els horaris de treball - Espanya, Grècia, Itàlia, Portugal i sobretot Dinamarca.

* Treball a temps parcial i treball temporal: Diferents països han reformat la seva legislació per tal de potenciar el treball a temps parcial i el treball temporal pels treballadors/es que tenen infants - RFA, Portugal-. També s'està protegint als treballadors interins o amb contractes temporals - Luxemburg-.

* Interrupció de la carrera professional: A Bèlgica comencen a examinar les condicions amb les que l'interrupció de la carrera professional pugui esdevenir un dret.

* Baixes de maternitat i permisos parentals i d'educació: El país que té unes mesures més àmplies en aquest sentit és Dinamarca el qual té establert una baixa per maternitat de 8 setmanes abans del part i de 24 després del naixement sense reducció del salari, i una baixa del pare de dues setmanes després del naixement. Un altre país que ha establert mesures en aquest sentit és Alemanya el qual ha afavorit posar en pràctica projectes pilot destinats a facilitar la reinserció laboral de les mares després d'una interrupció del treball. A tal fi s'estableixen subvencions als empresaris que afavoreixen aquesta reinserció tot respectant la qualificació professional anterior de les mares.

* La guarda dels infants: A Dinamarca país que ha desenvolupat també una sèrie d'actuacions destacables en aquest camp, s'està promovent una millor coordinació entre les diferents formes de guarda d'infants i més flexibilitat entre la guarda proposada i la utilització que els pares en poden fer. Això porta en particular a la guarda en el domicili i en les llars d'infants de pares, les quals poden rebre subvencions.

7.3. MARC COMPETENCIAL

La normativa actual protectora de la maternitat es fonamenta en els aspectes següents:

- Article 48.4 del "Estatuto de los Trabajadores" Llei 8/1980, de 10 de març, redactat d'acord amb la Llei 3/1989, de 3 de març i la Llei 8/1992, de 30 d'abril, que disposa: "Article 48 Suspensión con reserva de puesto de trabajo.

4. En el supuesto de parto, la suspensión tendrá una duración de dieciséis semanas ininterrumpidas ampliables por parto múltiple hasta dieciocho semanas. El período de suspensión se distribuirá a opción de la interesada siempre que seis semanas sean inmediatamente posteriores al parto, pudiendo hacer uso de éstas el padre para el cuidado del hijo en caso de fallecimiento de la madre.

No obstante lo anterior, en el caso de que la madre y el padre trabajen, aquélla, al iniciarse el período de descanso por maternidad, podrá optar porque el padre disfrute de hasta cuatro de las últimas semanas de suspensión, siempre que sean ininterrumpidas y al final del citado período, salvo en el momento de su efectividad la incorporación al trabajo de la madre suponga riesgo para su salud.

En el supuesto de adopción, si el hijo adoptado es menor de nueve meses, la suspensión tendrá una duración máxima de ocho semanas, contadas a la elección del trabajador, bien a partir de la decisión administrativa o judicial de acogimiento, bien a partir de la resolución judicial por la que se constituye la adopción. Si el hijo adoptado es menor de cinco años y mayor de nueve meses, la suspensión tendrá una duración máxima de seis semanas. En el caso de que el padre y la madre trabajen, sólo uno de ellos podrá ejercitar este derecho".

- Article 46 de la mateixa norma, redactat d'acord amb la Llei 3/1989, de 3 de març, que regula l'excedència per tenir cura dels fills, que disposa: "Article 46 Excedencias:

3. Los trabajadores tendrán derecho a un período de excedencia, no superior a tres años, para atender al cuidado de cada hijo, tanto cuando lo sea por naturaleza como por adopción, a contar desde la fecha de nacimiento de éste. Los sucesivos hijos darán derecho a un nuevo período de excedencia que, en su caso, pondrá fin al que se viniera disfrutando. Cuando el padre y la madre trabajen, sólo uno de ellos podrá ejercitar este derecho.

Durante el primer año, a partir del inicio de cada situación de excedencia, el trabajador tendrá derecho a la reserva de su puesto de trabajo y a que el citado período sea computado a efectos de antigüedad. Finalizado el mismo, y hasta la terminación del período de excedencia, serán de aplicación, salvo pacto colectivo o individual en contrario, las normas que regulan la excedencia voluntaria".

- Article 3.7 i 5 de la mateixa norma, redactat d'acord amb la Llei 3/1989, de 3 de març, que regula l'anomenat permís per lactància i la reducció de jornada per guarda legal:

4. "Las trabajadoras, por lactancia de un hijo menor de nueve meses, tendrán derecho a una hora de ausencia del trabajo, que podrán dividir en dos fracciones. La mujer, por su voluntad, podrá sustituir este derecho por una reducción de la jornada normal en media hora con la misma finalidad. Este permiso podrá ser disfrutado indistintamente por la madre o por el padre en caso de que ambos trabajen.

5. Quien por razones de guarda legal tenga a su cuidado directo algún menor de seis años o a un disminuido físico o psíquico que no desempeñe otra actividad retribuida, tendrá derecho a una reducción de la jornada de trabajo, con la disminución proporcional del salario entre, al menos, un tercio y un máximo de la mitad de la duración de aquélla".

Pel que fa a la Seguretat Social, els articles 126 i següents de la Llei General de la Seguretat Social (Decreto 2065/1974, de 30 de mayo, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social), disposen:

- Artículo 126. Tendrán la consideración de situaciones determinadas de incapacidad laboral transitoria.....:

- c) Los periodos de descanso, voluntario y obligatorio, que procedan en caso de maternidad, con la duración que reglamentariamente se determine y que en ningún caso, podrá ser inferior a los previstos para los mismos en la vigente Ley de Contrato de Trabajo (actual article 48.4 del Estatuto de los Trabajadores").

Per tenir dret a la prestació d'incapacitat laboral transitoria per causa de maternitat cal:

- Que la treballadora es trobi en situació d'alta o d'assimilada a la d'alta al produir-se la contingència o situació protegida (Article 94.1 de la Llei General de la Seguretat Social).
- Que la treballadora hagi estat afiliada a la Seguretat Social almenys amb nou mesos d'antelació a la data del part i que tingui complert durant l'any immediatament anterior a la data del part un període mínim de cotització de 180 dies.

La prestació d'incapacitat laboral transitoria per maternitat és actualment del 75% de la base de cotització de la treballadora de la data en què es declari l'inici de la incapacitat, i es cobra a partir del mateix dia en què s'iniciï el descans obligatori o voluntari per maternitat (Decreto 1646/1972, de 23 de juny).

Aquesta prestació pot estar millorada per conveni col·lectiu o pacte individual.

La prestació d'incapacitat laboral transitoria per maternitat no ha estat modificada per la Llei 28/1992 de 24 de novembre, de Medidas Presupuestarias Urgentes, que si ha modificat la prestació d'incapacitat laboral transitoria derivada de malaltia comuna i d'accident no laboral.

Finalment, i en relació el primer any d'excedència per cura de fills, s'ha de considerar que la Llei 26/1989, de 20 de desembre, per la qual s'aproven les prestacions no contributives, considera aquest primer any d'excedència com període de cotització efectiva a la Seguretat Social.

7.4. PROGRAMES D'ACTUACIÓ

7.4.1. Programa de Llars d'infants.

Aquest programa preveu les llars d'infants com un dels recursos fonamentals en la cura dels fills de pares que treballen establint no solament una xarxa suficient -pla d'actuació durant els pròxims 5 anys, per neutralitzar els dèficits actuals. Actualització de la xarxa necessària immediata i de possible universalització- i de qualitat arreu del territori sinó també unes funcions socials, sanitàries i educatives complementàries a la família. Es desenvoluparà un sistema de beques per llar d'infants, pel transport a les mateixes i beques menjador així com altres mesures alternatives en la línia de l'assistència domiciliària als infants i el suport escolar en aquells casos en que l'infant estigui convalescent per malaltia, bé en un servei hospitalari o bé a la llar.

7.4.2. Flexibilització laboral horària i drets laborals

La plena integració de la dona en el mercat de treball exigeix encara que s'avanci més en la conciliació de la vida laboral i les responsabilitats familiars. L'home, a l'igual que la dona, ha de poder beneficiar-se de les mesures destinades a aquesta finalitat.

Que la conciliació de la vida laboral i de les responsabilitats familiars ha de plantejar-se com un problema de tota la societat i no com un problema individual de les persones afectades.

Tenint en compte l'indicat i que les propostes que poden efectuar-se per tal de conciliar la vida laboral amb les responsabilitats familiars afecten principalment al tema de la flexibilització laboral, però són alhora també mesures de no discriminació laboral de la dona es contemplan diferents tipus d'iniciatives i mesures a desenvolupar. Les referides a iniciatives de modificació del "Estatuto de los trabajadores" i de la Llei 30/1984 de Medidas urgentes para la defensa de la función pública, altres iniciatives de caire legislatiu i finalment diverses actuacions a desenvolupar pel Govern, mitjançant el Departament de Treball. En el punt 14 del pla aprofundirem quelcom més al respecte.

7.4.3. Programa sobre els Drets laborals.

Aconseguir que els cònjuges amb càrregues familiars (actuals o futures) no siguin discriminats en la seva participació i accés en l'ocupació.

7.4.4. Programes sobre reciclatge laboral.

8. SUPORT A LES RESPONSABILITATS FAMILIARS PERMANENTS

8.1. REALITAT I REPTES

Les persones que integren una família són els protagonistes de la formació i del desenvolupament d'aquesta. Tanmateix cap família pot entendre's aïllada de la realitat social i cultural en que esta immersa, perquè, de fet, en representa la seva base i fonament.

Des d'aquesta perspectiva -amplament analitzada en la primera part d'aquest document- entenem les responsabilitats familiars permanents de les persones que integren una família com una responsabilitat envers la pròpia família -respecte el seu conjunt o en relació a alguns dels seus membres- i cap a la societat i el país en que aquesta viu i es desenvolupa.

En aquest sentit, considerem que ha de potenciar-se el protagonisme actiu de la família en àmbits tant destacats com l'educació, la cultura i la salut. Plantegem, per tant, el repte d'assolir que els serveis educatius i sanitaris, i l'oferta cultural complementin l'acció responsable de la pròpia família. No a l'inrevés, com tot sovint esdevé actualment. Proposem, per tal de respondre en aquest repte, diverses actuacions que potenciïn l'acció de la família respecte l'educació, la cultura i la salut, que reconguin el paper bàsic que aquesta duu a terme en la construcció d'un país amb un alt nivell educatiu, cultural i de salut.

8.2. ACTUACIONS A D'ALTRES PAÏSOS

En general i, més concretament, als països de la Comunitat Europea les polítiques de família estan orientades a aspectes com ara: l'accés a l'habitatge, la compatibilització de les responsabilitats familiars i les laborals, el dret familiar, o el suport per la natalitat o per a problemàtiques personals, socials i econòmiques concretes -d'això es fa una anàlisi acurada en la primera part d'aquest document-.

Tanmateix, s'observa que les polítiques educatives, culturals i de salut s'orienten conceptuant com a subjecte de les mateixes a les persones concretes, el ciutadà, o als col·lectius "afectats" -generalment per raó d'edat, de tipus de problemàtica, etc.-. No es té en compte, en canvi, la família com a subjecte actiu i protagonista d'aquestes polítiques, o no més es considera aquesta complementàriament per a respondre més eficaçment en aspectes concrets -prevenció de malalties (vacunacions), resposta davant de conflictes escolars, etc.-.

Com a exemple d'aquesta tendència generalitzada podem esmentar el cas del Regne Unit pel que fa a la relació pares/escola. Recentment -1991- el govern britànic a aprovat la "Citizen's Charter" -Carta dels ciutadans-

la qual representa un programa de millora de la qualitat dels serveis públics. En aquest marc i pel que fa a l'àmbit educatiu s'ha publicat i difós la Carta dels pares -"The parent's charter"-, la qual representa un excel·lent document -i el subsegüent compromís públic- respecte els drets dels fills i dels pares en relació al sistema educatiu britànic, tanmateix, tot i representar una actuació meritòria des de la perspectiva del servei públic, manté el protagonisme en la pròpia escola tot considerant els pares com un complement de la tasca educativa que realitza l'escola i no a l'inrevés.

Podem valorar, per tant, que l'enfocament que es vol donar, des del Govern de la Generalitat, al protagonisme actiu de la família, en matèria d'educació, cultura i salut, té un caràcter clarament innovador.

8.3. MARC COMPETENCIAL

L'Estatut d'Autonomia atorga a la Generalitat de Catalunya competència exclusiva en matèria de cultura, turisme, joventut, promoció de la dona, esport i lleure, espectacles, higiene i ordenació farmacèutica, entre d'altres -article 9 de l'Estatut-, també estableix la competència plena de la Generalitat pel que fa a la regulació i administració de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, en l'àmbit de les seves competències -article 15-, així com respecte el desenvolupament legislatiu i l'execució de la legislació bàsica de l'Estat en matèria de sanitat interior -article 17.1-.

Així mateix l'Estatut estableix que: "Correspon a la Generalitat, com a poder públic i en l'àmbit de la seva competència, promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què aquest s'integra siguin reals i efectives, remoure els obstacles que impedeixen o dificultin llur plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social." -article 8.2.-.

8.4. PROGRAMES D'ACTUACIÓ

8.4.1. Programa d'educació: relació escola-pares, associacions de pares d'alumnes, orientació professional.

Aquest programa inclou un seguit d'iniciatives que ja es venen desenvolupant des de l'àmbit d'ensenyament i també d'altres noves amb una finalitat bàsica: complementar tots aquells plantejaments i institucions educatives que influeixen sobre les persones. La família -no solament els pares- és sens dubte una instància determinant en l'educació dels fills. Aquesta família no ha de restar mai al marge de les seves funcions bàsiques ni tampoc de la participació en els centres educatius -esplais, escoles-. En la formació d'actituds i aptituds és cabdal l'escola però també

ho és la família amb els seus referents clau. D'aquí que sigui necessari aprofundir en la tasca conjunta i complementada de les diferents instàncies educatives per tal d'aconseguir una coherència educativa.

*** Relació escola-pares:**

8.4.1.1. Consells escolars

8.4.1.2. Plans d'acció tutorial

8.4.1.3. Equips d'assessorament i orientació psicopedagògica (EAP)

8.4.1.4. Programa d'informació als pares.

8.4.1.5. Programa d'informació a les famílies del pla d'activitats que realitzaran els seus fills durant el curs escolar.

8.4.1.6. Programa de participació dels pares o tutors dels alumnes amb disminucions en les decisions que afectin l'escolarització dels seus fills.

8.4.1.7. Programa d'informació a les famílies sobre el nou sistema educatiu.

8.4.1.8. Programa d'informació als pares sobre les diferents ofertes formatives de caràcter post-obligatori.

*** Associacions de pares d'alumnes**

8.4.1.9. Programa d'escoles de pares organitzades des de les APAs.

*** Orientació escolar i professional**

8.4.1.10. Foment de la formació professional a l'entorn rural.

8.4.1.11. Cursos d'incorporació de joves a l'empresa agrària.

8.4.1.12. Cursos d'incorporació per dones de pagès.

8.4.1.13. Cursos complementaris de capacitació per membres d'empreses agràries.

*** Informació i orientació als estudiants.**

8.4.2. Programa de cultura.

La família és un agent cultural de primer ordre. Podem afirmar, sens dubte, que la família és el context idoni on es transmeten vivencialment els valors i l'essència cultural d'un poble. Tanmateix, aquesta és, avui en

dia, una realitat canviant; l'extensió dels mitjans de comunicació i, sobre tot, l'ús massiu, però individualitzat, dels mitjans audiovisuals -com a canal prevalent de recepció de continguts culturals- han afeblit el protagonisme cultural de la família i representen un procés de creixent massificació uniformitzadora dels missatges i patrons culturals.

En aquest nou context la cultura esdevé cada cop menys rellevant i dilueix el seu sentit de transformació social d'identitat popular. Així mateix la vivència d'una comunitat i un país al que es pertany es substitueix progressivament per un afany creixent de consum de productes culturals indiscriminats.

Davant d'aquesta tendència plantejem un reconeixement i suport institucional a les famílies perquè aquestes gaudeixin d'unes millors condicions en els aspectes següents:

-Pel que fa a la promoció cultural familiar amb l'objectiu de millorar la qualitat convivencial i de comunicació interpersonal a la llar.

-Respecte el seu paper educatiu transmissor de valors.

-En relació a accedir a un lleure compartit actiu i de qualitat, en el que l'accés a la cultura qualificada, com activitat familiar, ha de tenir un lloc destacat.

Es tracta a la fi que la realitat familiar tingui una major vitalitat, i que les famílies disposin de millors possibilitats per dur a terme plegats tot tipus d'activitats culturals.

Amb aquest fi plantejem els programes següents:

8.4.2.1. Promoció cultural familiar a la llar.

Davant de l'increment d'activats passives -i en gran mesura individualitzades- de consum cultural a la llar, ens proposem promoure i estimular una activitat cultural de les famílies que representi compartir, en el context de la llar, un lleure actiu i enriquidor.

8.4.2.2. Reconeixement i potenciació del paper educatiu transmissor de valors de la família.

8.4.2.3. Promoció de l'accés de les famílies a l'oferta cultural: (museus, concerts, exposicions, etc.)

La TV i altres mitjans de comunicació com a tals són objecte de tractament especial per la seva incidència en la cultura (veure punt 15).

8.4.2.4. Promoció de programes que en relació a les famílies puguin aprofundir rutes turístico-cultural per a les famílies amb punts d'interès cultural.

8.4.2.5. Potenciació de les setmanes culturals a les escoles i instituts amb participació de les famílies.

8.4.2.6. Promoció de programes d'incentivació de la lectura.

8.4.2.7. Foment de la pràctica esportiva en família.

8.4.3. Salut i família

La família com a unitat plural que conforma el nucli bàsic de la nostra societat, assumeix unes responsabilitats encaminades a la cobertura de les seves necessitats bàsiques, sense les quals no podria assolir el ple desenvolupament dels seus membres. Aquestes necessitats són les que asseguren la nutrició, l'afecte, la salut, l'educació i transmissió i legitimitat de les característiques del grup social al qual es pertany.

Els valors relacionats amb la salut i la malaltia dins de cada família es constitueixen a partir dels elements oferts per la cultura del grup social al que pertany, aquestes alhora s'adapten a cada família tenint en compte la pròpia dinàmica de cada grup familiar, les seves peculiaritats i tradicions i a la manera en que resolguin els seus conflictes i problemes.

Atenent a la concepció de salut i a la nostra realitat social, l'atenció que ofereixen els serveis dels nostre sistema sanitari han de centrar-se a prestar una atenció globalitzadora adreçada a l'individu no com a entitat aïllada sinó com a part activa d'una família que pertany a una comunitat.

La finalitat d'aquest programa té en compte els següents nivells:

1. La família és escola de salut i aquest enunciat cal que es tingui present en totes aquelles campanyes preventives o assistencials que es puguin dur a terme.

Hem deixat constància al llarg d'aquest text de les capacitats que la família té pel que fa a l'educació, a les actituds - també en les aptituds - a l'autoprotecció. En aquest sentit cal canalitzar aquestes capacitats o funcions pel que fa al programa de salut i família sobretot en relació als hàbits saludables o sans en matèria d'higiene, nutrició, consum, salut - des d'una òptica àmplia-.

És evident que en la intervenció quotidiana dels membres d'una família trobem models a imitar - sobretot els pares, germans grans i avis - que tenen una incidència clau en el desenvolupament personal. Aquesta transmissió

sió natural i lògica però pot tornar-se negativa si prèviament no hi ha estaments en el si de la família el mínim saludables o bé no hi ha la consciència clara de la potencialitat, com a escola de salut, d'aquesta família. Aquest extrem, comprovat a diferents estudis, es fa palès en el consum de tabac, i les begudes alcohòliques, en l'ús (abús, sovint) de la T.V, etc

D'altra banda no podem deixar de banda també la funció assistencial de la pròpia família -autoprotecció- quan algun dels seus membres està immers en la malaltia. La primera resposta ve, quasi sempre, de la mateixa família.

2. El metge de família com a eix sinèrgic entre la família i el sistema sanitari. Aquest eix és bàsic en la cura d'ela gent gran.

Cal valorar positivament la nova consideració que socialment se li torna a donar al metge de família -abans de capçalera-. Aquest, no hi ha dubte, que ha jugat i pot jugar un paper clau en els processos de prevenció i assistència als malalts. Ben segur que més enllà de l'atenció individualitzada i amb una concepció "familiaritzada" de l'atenció sanitària pot comptar amb l'inestimable valor del suport familiar en les malalties -aquesta consideració és especialment valuosa en la gent gran immersa en alguns processos degeneratius-.

3. Atenció als familiars del malalt en els hospitals.

Com ja hem assenyalat cal comptar amb l'institució familiar en l'atenció al malalt. Aquesta però no s'ha de limitar al suport moral i afectiu sino en la participació activa també als centres hospitalaris o, amb aquella informació necessària, la família pot formar part del engranatge sanitari.

9. SUPORT A LES FAMÍLIES PER ALGUNS PROBLEMES SÒCIO-ECONÒMICS

9.1. REALITAT I REPTES

En algunes famílies al considerar sovint un seguit d'aspectes que esdevenen determinants pel seu funcionament. És el cas per exemple d'aquelles famílies que durant generacions han anat traspasant no solament la pràctica d'un ofici, sinó la mateixa empresa on treballaven diferents membres d'una mateixa família. Els vincles d'aquest tipus de família va, òbviament, més enllà d'aquells considerats propis o arquetípics, abastant un major àmbit d'influència mútua entre les seus membres. Aquestes famílies amb el seu treball al llarg del temps i amb els seus negocis han tingut i tenen una clara influència en determinades zones i territoris - Catalunya és un exemple es aquest sentit-.

En l'àmbit de l'empresa familiar agrària apareixen a més un seguit d'aspectes que actualment cal considerar especialment tenint en compte aspectes de traslació demogràfica, productius, etc.

La seguretat de la família, dels seus membres de la comunitat representa també quelcom determinant pel seu desenvolupament. L'autoprotecció que genera la pròpia institució familiar de forma natural ha de tenir la seva extensió fora de la mateixa i per la qual cosa es proposen un seguit de mesures des d'aquest mateix pla que tot seguit esmentarem.

9.2. PROGRAMES D'ACTUACIÓ

9.2.1. Empresa familiar i relleu generacional

Aquest programa té com objectiu fomentar no tan sols la integració de la descendència a les empreses familiars sinó millorar i ampliar les probabilitats de continuïtat d'aquestes quan es produeixi el relleu generacional. Aquest programa s'emmarca dins de l'àmbit sectorial d'economia i empresa i el seu abast territorial és tota Catalunya.

L'adjectiu familiar aplicat a l'empresa fa referència a una peculiar estructura de poder i presa de decisions que escapa a qualsevol intent de quantificació. Podria definir-se l'empresa familiar com aquella en què la propietat està en mans d'una família i el poder és ostentat també per membres de la família, sense haver-se implantat una distinció clara entre propietat i poder.

Les empreses familiars i en particular els petits negocis han constituït i encara constitueixen una de les fonts primordials de riquesa a Catalu-

nya i són les que creen el principal percentatge de llocs de treball. Tot seguit fem referència a unes xifres prou reveladores:

- Entre el 75 i el 90% de les empreses catalanes són empreses familiars, la producció de les quals representa més d'un 60% del PIB.
- El 17% de les 1000 primeres empreses espanyoles per volum de vendes són familiars.
- Aquest col·lectiu està creant entre el 75 i el 90% dels llocs de treball i contribuint amb percentatges similars a la producció i a l'exportació en el conjunt de l'economia espanyola.

Per tal de millorar aquest relleu generacional proposem que l'aprenentatge de les noves generacions no resti circumscrit al que li pugui oferir la mateixa empresa, sinó mitjançant acords gremials.

9.2.2. Empresa familiar agrària

L'agricultura catalana s'ha vist modernitzada en els últims anys com a conseqüència de la evolució econòmica, social i cultural. Així hem passat d'una agricultura de subsistència a una agricultura de mercat que és en definitiva el que fixa els nivells de renda.

En aquest moments però, les explotacions agràries es troben en una situació delicada entre d'altres raons per la saturació de mà d'obra familiar, variació en les tendències del mercat consumista de productes, l'endeutament que impedeix l'accés a la compra de terres, etc.

La vida de família en el medi rural s'hauria de desenvolupar igual que a altres indrets. En aquests moments i tenint en compte les competències quan agricultura, ramaderia i pesca, s'ofereixen un seguit d'ajudes per a l'organització i funcionament d'empreses familiars agràries.

Alhora es proposen les següents actuacions:

- * Programes per aconseguir un major ajut per les Empreses Familiars Agràries registrades que sol·licitin assegurances al Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca.
- * Fomentar la permuta de terres entre 3 o més agricultors, sense que els hi hagi de suposar cap despesa econòmica, segons normativa establerta per la "Ley de Reforma y Desarrollo Agrario" de 12 de gener de 1973, o normativa pròpia que es pugui desenvolupar amb aquests mateixos objectius.
- * Proposta de subvencionar mitjançant ajuts a les Empreses Familiars Agràries registrades i que tendeixen a la diversificació de la seva renda agrària (artesanía, alimentària, agroturisme, etc.)
- * Subvencionar préstecs a baix interès per suportar l'impost de transmissions patrimonials intervivos de membres de les Empreses Familiars Agràries registrades. Cal tenir en compte que la terra heretada no és patrimoni és el treball i per tant no pot quedar gravada.
- * Ajuts a la vivenda rural per als membres de les Empreses Familiars Agràries registrades.

* Ajuts al transport escolar rural per als fills de les Empreses Familiars Agràries registrades.

9.2.3. Família i seguretat: prevenció d'accidents i protecció de la família.

La família com a element natural i fonamental de la societat ha de ser objecte de protecció a un doble nivell: la seguretat dels seus membres enfront d'accidents i la seguretat d'aquests enfront d'agressions per part d'altres persones. Aquest programa permetrà per tant tirar endavant iniciatives al voltant de l'educació viària familiar, la reducció dels accidents en general, tot incloent els de trànsit, la formació de la policia local i autonòmica de Catalunya, sobreprotecció de la família i la constitució de centres experimentals d'assistència a les víctimes.

En aquest punt caldrà estudiar propostes sobre mesures d'assegurances per mort o invalidesa dels pares, garantint, mentre sigui possible, el manteniment de la cohesió familiar.

10. FAMÍLIA I RESPONSABILITAT INTERGENERACIONAL.

10.1. NECESSITATS I REPTES DE LA FAMÍLIA EN RELACIÓ A LA GENT GRAN.

Consideracions prèvies

La família constitueix la possibilitat més elemental i directa d'agrupament dels individus i, per tant, de tracte recíproc i de labor comuna per aconseguir la satisfacció de les necessitats fonamentals de la persona. Així la família és un element imprescindible en la conformació social i en el desenvolupament de la persona.

Per sí sola la família adquireix un pes específic per a la gent gran, donat el fet que la seva escala de valors socio-culturals així ho determina. Per a la gent gran la família suposa el lloc de protecció, on es pot cercar l'auxili i l'ajut quan cal, de relacions afectives, de pertanyença, d'autosatisfacció. És en definitiva el mitjà "primari" per a la satisfacció de les seves necessitats.

En el context familiar, des d'una perspectiva gerontològica, influeixen una sèrie de factors, entre els que cal destacar :

- El fenomen de la longevitat, que dona lloc al sorgiment les famílies multigeneracionals. Donat-se el cas de l'existència de dos o més membres "grans", pertanyents a dues generacions. Pares octogenaris amb fills sexagenaris. En aquest sentit també cal tenir en compte les famílies compostes per pares senectes amb fills "dependents" al seu carrec.
- Els canvis en la fecunditat i la mortalitat que afecten la relació de dependència familiar, es a dir a la "càrrega" que implica per a una família fer-se'n càrrec d'un membre ancià. La disminució del nombre de fills i la perllongació dels anys de vida, comporta per a la família un major esforç a l'hora d'atendre una persona gran. Aquest "esforç" es veu incrementat de una manera força important quan a més la persona gran presenta algun tipus de dependència física o psíquica, que es va fent més palès a mida que la persona es va fent gran.
- Els canvis socio-econòmics, que propicien una variació en l'estructura de les llars familiars. Un dels factors contribuents es el fenomen de la migració de la gent jove que provoca la desvinculació convivencial de la família, a l'hora que es genera, en un sentit més ampli "enclaus gerontics". Tanmateix s'ha de tenir present, per la variació forçada que pot suposar en l'estructura familiar, la migració de la gent gran que es traslladen a viure amb els seus fills emigrants, quan resten soles (se'ls mor la seva parella) o esdevenen amb dificultats per valerse per sí mateixes, i també el fet de les separacions matrimonials o la

viudetat, per la qual cosa deixa d'existir una assumida solidaritat familiar amb les persones grans amb lligams no sanguinis.

No podem oblidar el paper primordial del poder adquisitiu de la persona gran i de la seva família en el manteniment dels lligams convencionals familiars. Les persones grans amb una economia sanejada, i fins i tot les que gaudeixen de pensions mitges, es constitueixen sovint amb el element de "suport" financer de una determinada família, sobre tot quan aquesta es troba en una situació de fragilitat, sigui quin sigui el seu estatus social. Per contra la persona gran pot suposar un lastre en l'economia familiar si la despesa de la seva atenció és molt superior als seus ingressos, cosa que no té perquè passar en les famílies amb una bona disponibilitat econòmica.

Altres circumstàncies que han propiciat els canvis en l'estructura familiar, a més dels factors demogràfics, epidemiològics, socio-econòmics assenyalats, són la millora de les condicions de vida, l'increment de les possibilitats d'atenció comunitaria i a domicili, i la tendència de la gent gran més jove a portar una vida independent. Aquests fets estan donant lloc a una disminució en la tendència de la gent gran a albergar-se en establiments col·lectius com les residències. La proporció desitjable d'un 5% de places que es pretenia en la dècada dels 80, ha passat a ser de un 3,5% en la dels 90. Tanmateix la demanda d'acolliment residencial pretén la privacitat de les dependències d'ús personal, amb la complementarietat de zones d'ús col·lectiu.

No voldríem deixar passar l'ocasió per fer una referència explícita a la figura concreta de "l'avi" en el sí de la família extensa i tradicional que, com ja hem assenyalat anteriorment, he deixat pas a les famílies nuclears amb una menor relació intergeneracional.

Des d'un punt de vista relacional és interessant observar com la generació de l'avi adquireix una especial significació amb la del net, establint-se una dinàmica d'influència que supera sempre l'edat cronològica.

- Els canvis en els valors generacionals, que poden portar a una desavinença de relacions afectives.

La gran majoria de les persones grans, han viscut quasi la tercera part de la seva vida dintre d'uns esquemes socio-culturals poc canviants. Els codis morals, les relacions intra i intergeneracionals, el poder adquisitiu, la classe social, els assentaments i el "modus vivendi" de la família han estat estables durant força temps. Des d'una perspectiva global, són pocs els anys, els darrers, en els que una persona gran s'ha trobat immersa en un seguit de canvis que sovint han sobrepassat la seva capacitat d'assimilació, comprensió i acceptació. La qual cosa caracteritza l'anomenada cultura de l'ancianitat, com a forma de vida característica i específica, que en un context determinat pot entrar en crisi amb les "cultures" d'altres generacions.

A més del que acabem d'esmentar, val a dir que ha quedat demostrada la significació de la família com a valor fonamental de la societat catalana, (El sistema de valors del catalans- I.C.E.M.- Barcelona 1991) i com a factor afavoridor del procés vital, en el creixement i maduració de l'home.

La valoració de les consideracions que han estat fetes en els paràgrafs precedents, ens duu a constatar la presència d'uns determinats models de família. Es tracten de :

- Nuclis de convivència familiar compostos en la seva totalitat per persones grans i els formats per persones grans amb fills amb dependències al seu càrrec.
- Famílies que es veuen abocades a mantenir una relació afectiva en la distància, per residir grans i joves en indrets allunyats.
- Nuclis de convivència familiar compostos per ancians discapacitats, o amb situació de desadaptació al veure's forçades a establir-s'hi en contra del seu desig.

Amb tot, cal tenir present que els ciutadans del nostre país posseeixen uns valors solidaris, que en l'àmbit de la família es reflecteixen amb una potencial capacitat de cohesió familiar, de respecte generacional i de responsabilitat afectiva, que es manifesta en la mesura en que necessitats de caràcter individual són cobertes.

Així, des de la perspectiva enunciada, cal suposar que els requeriments de les famílies amb gent gran s'emmarquen en el fet de mantenir el seu procés de solidaritat familiar i possibilitar la convivència de les persones grans en un nucli familiar de forma permanent, temporal o ocasional, sigui quina sigui la seva situació personal.

10.2. POLÍTIQUES DE GENT GRAN QUE ES FAN A D'ALTRES PAÏSOS EN RELACIÓ A LA FAMÍLIA.

Les accions governamentals a favor del manteniment famílies amb gent gran, en països del Consell d'Europa, son bàsicament de suport per mitjà de tres tipus d'ajuda : L'econòmica - La pràctica, amb ajuda a la llar - La mèdica.

Al Regne Unit es proporciona una ajuda econòmica directe a famílies que tinguin al seu càrrec una persona gran. L'ajut es facilita en forma de complement a les prestacions de malaltia i atur o com a subsidi, en el cas d'una persona invàlida amb necessitat d'atenció permanent per més de sis mesos.

A l'antiga República Federal d'Alemanya l'ajut econòmic és indirecte, en la forma de exempció d'impostos.

A Irlanda es concedeix un subsidi per "parent a càrrec", que també s'extén als veïns per tal de que puguin pagar un ajudant de la llar per atendre un ancià que visqui sol.

A Noruega s'atorga l'anomenat "donatiu d'assistència" a persones invàlides que necessiten una atenció i unes cures especials.

Una opció que s'ofereix a Xipre és la de l'intendent, que és un veí que, quan no hi ha parents pròxims que puguin tenir cura de la persona gran impedida, se'n responsabilitza i l'atén mitjançant visites periòdiques o bé instal·lant-se al domicili de la persona necessitada. El pagament del servei està relacionat amb els ingressos de la persona gran assistida o dels responsables que estableixi la llei.

10.3. MARC COMPETENCIAL

La Constitució espanyola de 1978 conjuntament amb l'Estatut d'Autonomia de Catalunya constitueixen el primer i més ampli marc normatiu on s'inserixen totes les competències de què gaudeix la Generalitat de Catalunya per la potenciació i desplegament de les actuacions adequades per enfortir la família així com les relacions intergeneracionals.

L'article 925 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya d'acord amb l'article 148.20 de la Constitució espanyola manifesta que la Generalitat de Catalunya té competència exclusiva en matèria d'assistència social.

Cal fer esment també del II Pla d'Actuació Social elaborat (PAS) pel quadrienni 1992-95, document polític-administratiu de referència obligada per orientar la política social en l'àmbit dels serveis socials ja que permet la unió d'esforços tant pública com privats en la millora del benestar social a que tots els ciutadans tenen dret.

Així mateix, l'atenció social i la promoció del benestar de la família i de les unitats de convivència alternatives que constitueix una de les àrees d'actuació del sistema català de serveis socials segons l'article 8 de la llei 26/85, figura també al segon PAS com un dels seus objectius sectorials. De la mateixa manera, en ell s'inclou un pla que contempla les diferents vessants de l'atenció social a la família, entre d'altres la de convida amb gent gran.

Però la preocupació perquè la solidaritat en les relacions intergeneracionals sigui un fet a la nostra societat no depèn tan sols del govern de la Generalitat o dels ens locals, els quals han de promoure la sensibilització i la informació de la societat sobre el reconeixement dels drets que la llei 26/85 de serveis socials atorga a les persones grans, i la participació i la solidaritat en la seva realització; sinó

que exigeix un esforç conjunt i una presa de consciència de tota la societat i, per sobre de tot un augment de l'estimació i respecte envers les persones grans. Doncs no hi ha dubte que si les Comunitats Europees dediquen l'any 1993 a les persones d'edat avançada i a la solidaritat entre generacions és per donar un impuls a la política social dels estats a favor de les persones grans i de la seva participació en la societat. Amb aquest fi el Consell Català del Moviment Europeu, entitat que aplega diverses institucions polítiques, econòmiques, sindicals, culturals i socials de Catalunya amb l'objectiu de treballar per la construcció d'Europa, haurà de participar en aquesta acció de sensibilització vers la gent gran, i se sumará a les actuacions que des de la Generalitat de Catalunya, des dels partits polítics i de les entitats diverses de la tercera edat es puguin impulsar des de Catalunya.

10.4 PROGRAMES D'ACTUACIÓ

El Pla d'actuació social aprovat pel Govern el 3 de febrer de 1992 per el quadrienni 1992-95 recull i concreta els programes del Pla Integral de la Gent Gran, i s'inspira en els seus principis, entre els quals destaquen la normalització i la integració per tal d'aconseguir que la persona gran no quedi separada del seu entorn i desenvolupi la seva vida quotidiana d'una forma normal.

10.4.1. Suport a les famílies perquè puguin conviure amb la gent gran.

El Pla Integral de la Gent Gran contempla un seguit de programes per afavorir i propiciar que les famílies puguin conviure amb els seus membres ancians.

Les activitats de suport a les famílies que es propugnen des de determinats programes perquè puguin conviure amb la gent gran, són competència de la vessant econòmica amb mesures directes i indirectes. Tanmateix, altres són competència de la vessant pràctica, amb mesures que permeten l'alleugeriment de les responsabilitats familiars.

10.4.2. Suport a les famílies amb una persona gran discapacitada.

L'atenció a la persona gran discapacitada genera sovint modificacions en la dinàmica familiar i afecta l'equilibri emocional dels seus membres. D'altra banda, disposar de temps per atendre una persona gran a casa va en detriment del poder adquisitiu d'una família per la despesa econòmica afegida, intrínseca a la situació de dependència de l'ancià. Aquesta restricció econòmica és encara més significativa a les famílies amb una economia precària.

La "cura familiar" és fruit de la solidaritat afectiva i/o consensual que conformen els valors humans i socials, i, alhora, suposa el recurs assistencial més efectiu. Per tant, és recomanable promoure totes aquelles accions que puguin preservar i reforçar la família, i, també, de ma-

nera específica, propiciar i donar suport a la família en aquesta situació.

El programa té per finalitat promoure la permanència a la llar de la persona gran discapacitada, tot consolidant la unitat familiar mitjançant un conjunt d'accions de suport i foment.

10.4.3. Programa de vacances per l'ajut a les famílies que tenen al seu càrrec persones grans.

Les famílies que conviuen amb una persona gran que requereix d'atenció continuada, poden veure's precisades de un respit en les seves obligacions, el que comporta que s'hagin de plantejar la delegació de les seves responsabilitats, que podria portar a un ingrés residencial innecessari.

El propòsit del programa es doncs possibilitar a les famílies que conviuen, cuiden o son responsables d'una persona/es gran, puguin gaudir d'un descans en les seves obligacions quotidianes, facilitant a aquesta uns dies de vacances fora del nucli familiar.

10.4.4. Atenció socio-assistencial en un Centre de Dia.

Sovint moltes famílies es veuen abocades a haver d'ingresar en un centre residencial una persona gran discapacitada amb qui conviu per diverses circumstàncies, per manca de capacitat física o impossibilitat d'ordre material, que li suposa no poder respondre de manera efectiva a les necessitats del seu parent discapacitat.

El propòsit del Centre de Dia, a més d'una actuació determinada vers la persona gran discapacitada, és mantenir la seva acceptació dins el seu nucli familiar, constituint-se així com un instrument de respit per la família.

10.4.5. Propostes per a la millora de les condicions de treball del familiar cuidador d'una persona gran.

Quan una persona gran es troba en una situació de crisi puntual o de curt o llarg interval, i els seus familiars estan sotmesos a les obligacions laborals, es fa difícil atendre-la adequadament, havent de delegar aquesta atenció, per la qual cosa la persona gran pot sentir-se carent de l'afectivitat que desitjablement poden proporcionar-li els seus parents.

El propòsit del programa és possibilitar que un treballador gaudeixi de permisos laborals per atendre un parent d'edat avançada quan aquest es trobi en una situació de crisi.

10.4.6. Foment de les relacions intergeneracionals

Les relacions intergeneracionals ocupen un lloc destacat en la convivència familiar, en la transició dels valors, en la integració social i a altres elements que fan sòlida la família. És per aquest motiu que, aprofitant a més la celebració de l'any internacional de les relacions intergeneracionals per aquest 1993, volem endegar un seguit d'iniciatives com les que detallem a continuació:

10.4.7. Programa d'encontres i convivència familiar.

Moltes persones grans es troben desvinculades de les seves famílies pel fet de viure en indrets diferents, ja sigui en el àmbit comunitari, ja sigui per residir en una institució. Això comporta que les seves relacions s'hagin d'establir en la distància i que es produeixin de forma esporàdica i de vegades amb certes dificultats. Per exemple la rigidesa d'un horari de visites en una residència dificulta que una persona pugui visitar al seu familiar fora de l'horari laboral habitual, que es quan ho podria fer.

- Per altra part l'oferta socio-cultural, quan s'adreça a la família sol ésser pensada per la família nuclear, i en molt pocs casos està pensada per a la família extensa, la qual cosa comporta que el centre d'interès de les generacions més grans divergeixin del de les generacions més joves.

Cal plantar-se el foment de les activitats i dinàmiques que permetin a les famílies amb gent gran compartir interessos comuns, relacionar-se habitualment i mostrar i expressar els seus sentiments, tan en el marc comunitari com en l'institucional.

10.4.8. Programa de suport social a les famílies senectes.

El fenomen de la longevitat ha generat el surgiment de famílies formades en la seva totalitat per membres "grans". On els de més edat estan al càrrec de persones de tendència a la "fragilitat" pròpia de l'envelliment, que a més conserven uns valors fortament familiars per la qual cosa es troben sovint en la tesitura de "volar" romandre junts però amb la incapacitat física i material per fer-ho.

En aquest context cal establir les mesures oportunes per protegir el desig de convivència de la família senecta, assegurant-los-hi un marc d'atenció social adient a les seves necessitats.

11. SUPORT A FAMÍLIES EN RISC SOCIAL

11.1. REALITAT I REPTES

Com ja s'ha esmentat anteriorment és evident que en la construcció d'una societat més justa i cohesionada, tots i cadascun dels ciutadans són importants i necessaris i ningú no pot restar al marge.

En totes les societats desenvolupades es detecten un conjunt de persones que, per diferents raons - origen multifactorial de gran part dels problemes i conflictes socials - tenen dificultats per avançar en el seu desenvolupament com a persones, en la seva família i en el sí de la seva comunitat. És aquesta línia que cal aprofundir en l'atenció a les persones, a les famílies i no exclusivament des de la vessant reparadora/assistencial sinó des de la vessant preventiva/educativa. Una bona política de família incidirà, sens dubte, en l'evitació de conflictes personals i col·lectius.

Les transformacions que afecten les institucions familiars, la desorganització i els canvis produïts en el sí de la família nuclear tradicional han afeblit la funció protectora i de suport que aquesta estructura proporciona als llurs membres en moments de crisi. Hem fet esment anteriorment el fenomen de la família monoparental -composta habitualment per dones amb fills al seu càrrec- com a referent en aquest sentit l'aptitud i diversitat dels processos de marginació afecta a diferents sectors socials, cadascun amb les seves característiques específiques però en tots la família, la dinàmica d'aquesta, pot suposar un factor corrector, integrador i positiu però també, en la mesura que aquesta és incapaç d'assumir les seves responsabilitats, pot esdevenir un factor de mal pronòstic. D'aquí que cal aprofitar la important experiència en el camp dels serveis i assistència social per seguir desenvolupant aquelles iniciatives de suport a les famílies en situacions de risc i també en la resta de famílies per evitar-les.

11.2. ACTUACIONS A D'ALTRES PAÏSOS

L'atenció social a famílies amb diferents problemàtiques i famílies amb risc socials han dominat algunes de les polítiques sobre família que han dut a terme països del nostre entorn europeu immediat. La promoció de la família per tant, s'ha fet des de la vessant reparadora i adreçada solament a les famílies marginals. Aquesta visió durant molts anys pròpia dels serveis socials ha deixat pas en aquests darreres temps i des de l'Europa del benestar a un model més ampli, més generalitzat, menys residual on es prioritza l'atenció, suport i promoció a tot tipus de família -no solament aquelles amb més mancances-. Aquest model en la mesura que supera l'atenció individualitzada és capaç de promoure mesures amb la família, des de la família i per la família mantenint aquesta com l'ele-

ment preventiu clau en el desenvolupament de les persones que la conformen: una família amb un cert equilibri -rols i funcions dels seus membres-, amb una dinàmica interactiva amb allò extrafamiliar és capaç de reduir els riscos socials de la família com a grup i de tots els seus membres.

11.3. MARC COMPETENCIAL

Novament cal fer referència la l'article 9.25 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya d'acord amb l'article 148.20 de la CE manifesta que la Generalitat de Catalunya té competència exclusiva en matèria d'assistència social. Aquesta competència exclusiva de la Generalitat de Catalunya significa que d'acord amb l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, gaudeix de les potestats legislativa, reglamentària i executiva en l'àmbit dels serveis socials. Aquestes potestats es materialitzen en la Llei 26/85 de 27 de desembre, de serveis socials que és el marc legal general dels serveis socials a Catalunya i en els diferents reglaments d'execució entre els quals destaquen el Decret 27/87, de 29 de gener, d'ordenació dels serveis socials de Catalunya, i el Decret 39/1988, d'11 de febrer, regulador de la promoció, el finançament i les pretacions econòmiques dels serveis socials.

S'ha de fer esment també del II Pla d'Actuació Social elaborat per al quadrienni 1992-95, document polític-administratiu de referència obligada per orientar la política social en l'àmbit dels serveis socials ja que permet la unió d'esforços tant públics com privats, en la millora del benestar social a que tots els ciutadans tenen dret. La base primera del PAS es troba a la Llei 12/83, de 14 de juliol, d'administració institucional de la sanitat i de l'assistència i els serveis socials de Catalunya, modificada per llei 10/88, de 27 de juliol, que recull la competència del Govern de la Generalitat en l'aprovació dels plans d'actuació social. Aquesta primera referència a la planificació dels serveis de l'Administració de la Generalitat pel Govern de la Generalitat era referida a l'articulació gestora dels recursos fins llavors inconnexos transferits per l'Administració de l'Estat (FAS, INAS, INSERSO...). Tanmateix la Llei 26/85 va significar la contemplació completa de tots els serveis, totes les iniciatives i totes les administracions en crear un sistema de serveis socials de responsabilitat pública i gestió concorrent público-privada.

El II Pla d'Actuació Social assenyala dins l'apartat dels objectius generals que el Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya en col.laboració amb la resta d'administracions públiques catalanes i amb les entitats d'iniciativa social ha de treballar per assolir l'eradicció de la marginació social, la millora del benestar i la cohesió social mitjançant la participació social àmplia en la presa de decisions i la solidaritat, tot respectant els drets i deures de les persones, famílies i grups.

Així mateix, l'atenció social i la promoció del benestar de la família i de les unitats de convivència alternativa que constitueix una de les àrees d'actuació del sistema català de serveis socials segons l'article 8 de la llei 26/85, figura també al II PAS com un dels seus objectius sectorials. La protecció social a la família suposa posar a la seva disposició les activitats organitzades que aportin informació, orientació i ajut a la família. La seva protecció econòmica implica complementar aquelles activitats i serveis amb prestacions econòmiques tant de tracte periòdic com ocasional per tal de subvenir mancances socials que incideixin negativament en la convivència familiar.

En aquesta línia cal destacar la propera publicació d'un Decret de creació d'un Programa de suport a les famílies amb una persona gran discapacitada a casa i també es pot fer esment del Programa Interdepartamental de la Renda Mínima d'Inserció implantat amb èxit per ajudar a totes aquelles persones o famílies que no tenen prou recursos per atendre les seves necessitats més essencials, alhora que se les prepara per a la seva inserció o reinserció social i laboral. Finalment la protecció jurídica de la família suposa apropar als ciutadans l'assessorament en dret com a un instrument imprescindible sovint per a complementar determinats serveis socials.

El II PAS ja esmentat, aprovat pel Govern de la Generalitat el 3 de febrer de 1992 preveu l'elaboració d'un pla que contempli les diferents vessants de l'atenció social a la família i les diverses actuacions en matèria de benestar social i prioritzi les mesures de suport a la família.

11.4. PROGRAMES D'ACTUACIÓ

11.4.1 Infància i adolescència: prevenció de maltractaments i abandonaments, accés al lleure, altres mesures preventives i de suport

La protecció de la infància suposa una de les més importants funcions socials i, per tant, també dels governs. No hi ha dubte que el futur de les societats passa per oferir unes condicions òptimes de desenvolupament als infants, la qual cosa significa conseqüentment la promoció de la família com a primer nucli de relació i influència de l'infant.

Els infants però, estan sent en moltes comunitats - a Catalunya l'any 1488 es va comptabilitzar aproximadament més de 4000 infants maltractats - i països, a tot un seguit de maltractaments i abandonaments producte de diferents circumstàncies d'ordre social i econòmic, que cal corregir o eliminar.

Les mesures que tot seguit proposem volen oferir un suport a aquelles famílies amb importants limitacions per la cura dels infants -beques menjador i material escolar-. Aquestes mesures poden contribuir a pal·liar sovint una situació familiar general complexa i difícil.

D'altres mesures tenen una finalitat bàsicament preventiva. És a dir, eliminar i disminuir aquelles situacions de risc en relació als infants - prevenció de l'embaràs en adolescents i d'atenció a mares adolescents, la participació en espais de lleure, ajuts a domicili a famílies en risc, etc.-.

11.4.1.1. Beques de menjador i material escolar.

Es tracta de garantir la possibilitat per a totes les famílies, que ho necessitin, de que els seus fills puguin utilitzar els serveis del menjador escolar i de beques per als llibres i material escolar.

11.4.1.2. Prevenció de l'embaràs en adolescents i d'atenció a mares adolescents.

Aquest programa pretén col·laborar en la prevenció d'embarassos d'alt risc per a la mare i el fill, tant de menors sota la tutela o guarda de l'administració, com de dones molt joves.

11.4.1.3. Programa per prioritzar l'accés a colònies, espais i altres centres o serveis per a infants, a aquells que pertanyen a famílies en risc social.

Aquest programa pretén facilitar als menors en situacions de risc la possibilitat de gaudir d'espais de relació social normalitzats, a més de facilitar a les famílies, en general, d'espais d'atenció als seus fills, fora d'hores escolars, que els permetin fer les seves activitats laborals amb la garantia que els seus fills estan ben atesos.

11.4.1.4. Programa per evitar l'abandonament d'infants.

Aquest és un programa força genèric que, en el fons, recull molts d'altres programes presentats dins el Pla Integral de la Família, ja que pretén esgotar totes les vies preventives prèvies a l'adopció per part de l'administració d'una mesura de desamparament d'un menor. Aquí s'inclouen programes com el dels menjadors escolars, escoles bressol, centres d'educació en el lleure, educadors de carrer, treballadors familiars, centres oberts i pre-tallers, beques i ajuts familiars centres de desintoxicació de toxicomanies, ajuts a llogaters, etc.

11.4.2. Atenció Social Primària: serveis d'ajuda a domicili a famílies en risc.

Tot i la coexistència de diferents vessants d'atenció domiciliària a l'administració pública, ens centrarem a l'atenció efectuada des dels serveis socials d'atenció primària pel seu caire polivalent, globalitzador i immers en un medi comunitari concret.

11.4.3. Ajuts d'urgència social en matèria d'habitatge

Aquest programa s'adreça a aquelles col·lectius de persones o famílies amb pèrdua o carència d'habitatge o bé dificultats per mantenir-lo.

12. FAMÍLIA I DRET SUCCESSORI

12.1. REALITAT I REPTES DE LA FAMÍLIA

La situació actual de la família a Catalunya respecte al Dret de Successions és, en línies generals, positiva, com a conseqüència de les darreres actuacions legislatives del Parlament català en aquesta matèria. Concretament, cal destacar la Llei 40/1991, de 30 de desembre, codi de successions per causa de mort en el dret civil de Catalunya, la qual introdueix una sèrie de modificacions a la legislació anterior en un sentit favorable a la promoció de la família.

La modernització i desenvolupament del dret successori català és congruent amb l'actual societat civil, basada, d'una banda, en el sentiment d'una àmplia necessitat de llibertat responsable i solidària, i de l'altra en una nova concepció del fet familiar. En aquest sentit, es protegeix més el consort i no tant als descendents, els quals acostumen a tenir la vida bastant solucionada quan es moren els seus pares.

Les esmentades variacions es poden sintetitzar breument en els apartats següents:

a) Manteniment i, fins i tot, reforçament de la llibertat de disposició del causant

a.1. Llegítima curta: el testador català pot disposar lliurement d'un 75 per cent dels seus béns, índex que reflexa la seva llibertat d'actuació en comparació al testador castellà, el qual pot fer-ho només en un 33 per cent.

a.2. La llegítima ja no és un dret real: en aquest sentit, la llegítima catalana encara s'aflebeix més, atorgant un àmbit de llibertat més ampli al testador i millorant la llibertat de l'hereu.

a.3. Prevalença del títol voluntari: preferència de la successió pactada sobre la testada, i de la testada sobre la intestada.

b) Ampliació dels drets del consort sobrevivent

b.1. Usdefruit vidual universal en la successió intestada: el vidu

o vídua poden gaudir de la totalitat dels béns de l'herència, en cas de successió intestada, mentre que en la Compilació del 1960, l'usdefruit estava limitat al 50 per cent, en circumstàncies idèntiques.

b.2. El consort sobrevivent avança els ascendents en l'ordre de

successió

- b.3. Es reforça la quarta vidual en la successió testada: en la Compilació de 1960 s'anomenava quarta marital i es configurava com un dret personal només de la vídua a la quarta part de l'herència del marit. L'actual legislació amplia l'esmentat dret als dos cònjuges.

c) Afebliment dels drets descendents i dels ascendents, com a conseqüència lògica de l'enfortiment dels drets successoris del cònjuge supervivent.

Pel que fa al cas específic del Dret Successori en el món agrari, caldria fer una reflexió sobre el caràcter que s'ha d'atribuir a la terra. En aquest sentit, cal dir que la terra no pot ser vista com un element patrimonial, atès que és el mitjà de vida de l'agricultor, que cal preservar com a garantia de la continuïtat de l'activitat agrària, fet que suposa un benefici social per a tota la comunitat. D'això se'n desprén la necessitat d'un replantejament de la situació impositiva del sector primari pel que fa a la transmissió "mortis causa" de les explotacions i altres mitjans de producció al llarg de generacions.

12.2. L'EXPERIÈNCIA D'ALTRES PAÏSOS.

Pel que fa a França i Gran Bretanya el dret successori té el següent tractament:

La normativa francesa: pel que fa a aquest tema, disposa, igual que ho fa la nostra, que el valor dels béns objecte de la successió ha de ser estimat a la data de la defunció del causant. L'avantatge de la legislació francesa ve donada pel fet que s'encarrega d'excloure expressament certs elements de l'obligació de tributar, així, als efectes que ens interessa, els boscos estan exempts de tributar fins a les tres quartes parts del seu valor.

La normativa anglesa: fins 1986, les donacions i herències estaven sotmeses a la mateixa imposició sobre la transferència de la propietat. Avui, en un cert nombre de supòsits, les donacions poden estar totalment exemptes dels drets de transmissió, així, l'exempció total o parcial depèn del temps transcorregut entre la donació i la defunció del donant.

Quant als drets successoris, els béns transmesos són estimats segons el seu valor de mercat, de manera que els drets a pagar representen un percentatge d'aquest valor. L'agricultura es beneficia, en el moment de la transmissió de la terra, de la possibilitat d'operar una reducció del 50%, del valor de mercat, de la propietat transmesa (comprés l'habitat-

ge). Això ve a reduir a la meitat els drets de successió sobre l'explotació agrària.

12.3. MARC COMPETENCIAL

El dret de successions constitueix una part essencial del dret civil. La Generalitat de Catalunya té competència exclusiva en aquesta matèria (art. 149.1. 8 CE i 9.2 EAC) i, en conseqüència, li'n correspon la facultat legislativa (art.25.2 EAC).

En ús de les dites competència i potestat, el Parlament ha aprovat recentment la Llei 40/1991, de 30 de desembre, codi de successions per causa de mort en el dret civil de Catalunya. Aquesta Llei, tal i com es manifesta en el seu preàmbul "conté una normativa autònoma, completa i global del dret successori català". Això significa que en aquesta matèria Catalunya es regeix íntegrament per les seves pròpies normes, amb total independència del Codi Civil espanyol.

Aprofitant plenament la facultat legislativa, el Parlament de Catalunya ha dictat una norma omnicomprendiva que - citant de nou el preàmbul - "substitueix tot el dret de successions fins avui vigent a Catalunya i el reordena en un sol text, de manera que evita la dispersió legislativa a què hauria conduït optar per una tècnica de lleis especials que seguisin el camí iniciat amb la de la successió intestada".

12.4. PROPOSTES D'ACTUACIÓ.

12.4.1. Programa sobre informació tributària: dret successori català.

Atès el caire positiu per a la promoció de la família de les darreres actuacions legislatives del Parlament de Catalunya en matèria de dret successori, el propòsit d'aquesta campanya és la màxima difusió de la legislació vigent a Catalunya en aquesta matèria.

12.4.2. Programa d'exempció donacions 1er. habitatge-casament.

Proposta d'introducció en el dret successori l'exempció (o una reducció important = 75%) de l'impost sobre successions i donacions, per a les donacions efectuades pels pares als fills d'un habitatge, quan aquest representi el primer habitatge d'aquests i la donació s'hagi efectuat amb motiu del seu casament.

12.4.3. Programa sobre l'aplicació de la normativa fiscal en la tributació d'explotacions agràries.

Minorar la càrrega fiscal sobre els titulars d'explotacions agràries en temes successoris, mitjançant l'aplicació de les clàusules de la normativa fiscal d'àmbit general.

12.4.4. Programa sobre atorgament de préstecs bonificats en la tributació d'explotacions agràries.

Minorar la càrrega fiscal sobre els titulars d'explotacions agràries en temes successoris, mitjançant l'atorgament de préstecs bonificats.

TERCERA PART

13. PROPOSTES DE COOPERACIÓ AMB LES ADMINISTRACIONS LOCALS CATALANES

Un Pla Integral de Promoció de la Família com aquest és el que la Generalitat de Catalunya assumeix òbviament les seves responsabilitats, requereix també la participació activa d'altres administracions - lògicament també d'altres institucions socials privades- properes al ciutadà amb les que cal establir sinèrgies, un diàleg i una cooperació ineradministratives sobretot pel que fa a àmbits cabdals en la promoció de la família:

- . Habitatge
- . Llars d'Infants
- . Serveis Socials
- . Programes de dinamització cultural

Per tot això és convenient valorar els mitjans econòmics de que disposa el Govern per donar suport als avis locals mitjançant línees d'ajut per tal d'assolir els objectius proposats pel Pla.

Així doncs, totes les mesures que es poden proposar caldrà fer-les de comú acord amb les Administracions locals.

QUARTA PART

14. PROPOSTES D'ACTUACIÓ A L'ADMINISTRACIÓ CENTRAL: POLÍTICA FISCAL

14.1. REALITAT I REPTES DE LA FAMÍLIA

Al llarg d'aquest document s'ha fet referència al marc competencial de la Generalitat de Catalunya per dur a terme una política sobre família sòlida i coherent amb els objectius previstos. Aquest marc competencial però, es veu, en alguns àmbits, limitat per la qual cosa s'escau un seguit de propostes d'actuació a l'Administració Central per donar viabilitat a algunes mesures del Pla de Promoció de la Família que oferim.

14.2. ACTUACIONS A D'ALTRES PAÏSOS

a) La protecció a la família a Europa: visió general

La mesura que afavoreix més la formació de famílies és la utilització d'algun sistema de promediació de rendes ("splitting" o "quocient familiar"), que tingui en compte el tamany familiar.

Entre els estats europeus analitzats, França amb el seu sistema de "quocient familiar" és el que fa una política fiscal més afavoridora de la família, seguida d'Alemanya que practica un sistema de "splitting".

També són rellevants per a la protecció familiar, tant el sistema de deduccions personals (per matrimoni, per fills, per atenció a ascendents del subjecte passiu, etc.), com les deduccions més directament relacionades amb la criança dels fills (fonamentalment bressol i col·legis).

Novament són França i, en aquest cas, especialment Alemanya els més generosos en la concessió d'aquest tipus de desgravacions fiscals.

El Regne Unit, amb un sistema d'origen cedulaar (no global) i Suïssa (amb tipus de gravamen molt reduïts) no disposen d'un sistema tributari especialment afavoridor de la família.

b) La protecció de la família a Alemanya

L'impost sobre la renda a pagar a Alemanya té en compte les circumstàncies personals del contribuent i, en particular, la capacitat tributària dels matrimonis, basant-se en què el matrimoni constitueix una comunitat personal i econòmica que ha de gravar-se d'acord amb criteris que tinguin en compte l'especificitat de la

unitat familiar que sustenta a tots els membres que la formen. Per això estableix dos règims de liquidació de l'impost:

- la liquidació individual o separada, i
- la liquidació dels matrimonis (conjunta)

Aquests darrers poden optar per la liquidació conjunta de les seves rendes o per una liquidació separada. Els que opten per la liquidació conjunta poden aplicar la tarifa "splitting", que consisteix en pagar igual al doble de l'impost que resulta d'aplicar la tarifa bàsica a la meitat de la renda imposable.

L'efecte principal d'aquesta forma de càlcul és suavitzar la progressivitat de l'impost, la qual cosa és especialment avantatjosa quan solament un dels cònjuges obté rendes imposables. L'avantatge d'aquesta tarifa s'anul·la únicament quan les rendes de cada cònjuge són exactament iguals. Per això, els contribuents casats, en general, prefereixen optar per la liquidació conjunta.

A més del règim especial de liquidació pels matrimonis el sistema tributari alemany conté nombrosos avantatges fiscals que afavoreixen les famílies residents a Alemanya.

D'una part, la deducció per fills, però d'altra les deduccions per tot un conjunt de despeses relacionades amb la criança dels fills, entre les quals cal destacar la deducció del 30 per 100 en les quantitats pagades a escoles privades reconegudes, per l'escolarització dels seus fills.

c) La protecció de la família a França

A França s'aplica una modalitat "splitting" anomenada "quocient familiar", segons la qual es divideix la renda imposable en un nombre de "parts" que va augmentant a mesura que augmenta el nombre de persones que formen la unitat familiar (al "splitting" simple aquest nombre era sempre 2).

El nombre de "parts" a prendre en consideració per a la divisió de la renda imposable és la derivada de la següent taula de doble entrada:

<u>Estat civil/nombre de fills</u>	<u>0</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>
Solter, divorciat o vidu	1	2	2,5	3,5	4,5	5,5	6,5
Casat	2	2,5	3	4	5	6	7

Per a l'aplicació del quocient familiar es prenen en compte com a persones a càrrec del contribuent:

- a) Els fills menors de 21 anys
- b) Els fills menors de 25 anys realitzant estudis
- c) Els fills, qualsevol que sigui la seva edat, malalts o complint el servei militar
- d) Els menors recollits per contribuent en la seva llar.

En qualsevol cas, la reducció en l'impost com a conseqüència de l'aplicació del quocient familiar té uns límits (en forma de quantitat màxima de deducció), que si bé són generosos (entre 10.000 i 15.000 francs francesos), eviten la no tributació de moltes famílies amb un tamany familiar relativament gran.

Per si fos poc l'avantatge proporcionat pel sistema de quocient familiar, l'impost sobre la renda francès conté nombroses deduccions personals i d'altres relacionades amb la personalització del tribut, entre les quals es pot destacar, la deducció per despeses d'escoles bressol de fills menors de sis anys.

d) La protecció familiar al Regne Unit i a Suïssa

Com ja s'ha avançat anteriorment, aquests estats no són especialment protectors de la família.

Al Regne Unit, des de 1990-91, s'aplica un sistema obligatori de tributació separada. La protecció a la família, si és que es pot dir que hi hagi una política de protecció, es limita a la deducció per matrimoni (1720 lliures per a un dels cònjuges) aplicada sobre la base i la deducció per fills (1750 lliures), quan el fill és menor de 16 anys i aquest solament té un progenitor, o un dels dos és invàlid.

En canvi, cal dir que existeixen subsidis als fills, atorgats mitjançant el sistema de Seguretat Social.

A Suïssa, l'impost federal té, des de 1988, un sistema de doble tarifa similar a l'espanyol actual i un conjunt de deducció de 4300 francs suïssos de la renda del segon cònjuge, i fins el límit d'aquesta renda.

Tanmateix, cal tenir en compte que el sistema tributari suís té impostos cantonals i municipals més importants que l'impost federal, que sovint són més generosos en relació a la protecció familiar, aplicant sistemes de "splitting" i deduccions personals més àmplies.

14.3. MARC COMPETENCIAL

La potestat originària per establir els tributs correspon exclusivament a l'Estat, com especifiquen els articles 2 de la Llei General Tributària i 133.1 de la Constitució espanyola.

Ateses les limitades competències de la Generalitat en política fiscal, les seves actuacions en aquest sentit han de revestir la forma de propostes i negociacions amb l'Administració central, per tal que les modificacions desitjades s'abordin al Parlament espanyol.

14.4. PROGRAMES D'ACTUACIÓ

14.4.1. Fiscalitat dels habitatges

El problema principal de la joventut que vol formar família és l'accés a un habitatge digne. Per això, una bona forma de facilitar la formació de nous matrimonis és via la política d'habitatge.

La resolució de la qüestió de l'habitatge no és senzilla i cal situar-la fonamentalment en polítiques alienes a la fiscalitat (entre elles, la política del sòl). Tanmateix la fiscalitat sobre l'habitatge forma part del cost del producte i, per tant, incideix en el seu preu final. És per això que mesures en aquest àmbit poden ajudar a solucionar la problemàtica de l'accés a l'habitatge. En aquest sentit, comptant amb que el sistema fiscal espanyol permet les actuacions següents:

1. Reduir la fiscalitat dels impostos indirectes que graven l'adquisició dels habitatges.
2. Introduir una deducció en la quota de l'IRPF (per exemple del 10%), per a les despeses relacionades amb el matrimoni dels fills que pot incloure les vinculades al matrimoni i els ajuts a la compra d'habitatge i parament de la llar sense perdre el dret a la deducció per inversions.
3. Aplicar en la tributació conjunta de l'IRPF l'anomenat "splitting", consistent en un sistema de promediació de rendes, la qual cosa suposaria una reducció de la pressió fiscal a les famílies tenint en compte la progressivitat de l'IRPF.

14.4.2. Deduccions al IRPF per la criança de fills

Incentivar la natalitat mitjançant ajuts a) per al sosteniment genèric dels descendents, o b) per subvencionar determinades despeses relacionades amb la seva criança (fonamentalment escoles bressol i col·legis).

14.4.3. Deduccions al IRPF pel suport a la gent gran

Reduir la càrrega fiscal familiar mitjançant la introducció d'una reducció en la quota de l'impost sobre la renda de les persones físiques d'una part de les despeses (per exemple d'un 10%), de persones més grans de 65 anys a establiments públics o privats per residència temporal o definitiva, en el cas que siguin pagades per descendents directes.

14.4.4. Legislació laboral

14.4.4.1. Iniciatives de modificació del "Estatuto de los Trabajadores" i de la Llei 30/1984 de "Medidas urgentes para la defensa de la función pública"

1.- Ampliació del dret a reserva de lloc de treball en el supòsit d'excedència per cura dels fills.

L'actual normativa disposa que durant el primer any d'excedència del treballador per aquesta causa tindrà dret a la reserva del lloc de treball. La resta, fins als tres anys, es regeix per les normes de l'excedència voluntària (dret preferent al reingrés en vacant d'igual o similar categoria).

La proposta consistirà en modificar l'actual article 46.3 del "Estatuto de los Trabajadores" en el sentit que l'excedència per tenir cura dels fills menors de 3 anys doni lloc sempre a la reserva de lloc de treball, ja que 3 anys és el període màxim que permet la legislació per a la contractació laboral.

2.- Eliminar la rigidesa de l'actual article 37.5 del "Estatuto de los Trabajadores".

El fet que la reducció de la jornada laboral hagi de ser com a mínim 1/3, per guarda legal de menors de 6 anys o persones disminuïdes amb la conseqüent reducció del salari, impedeix que molts treballadors puguin acollir-se als beneficis de l'indicat article, atès que han d'optar entre incomplir l'horari de treball o perdre 1/3 del sou.

La proposta seria que no existís mínim en la reducció de jornada per guarda legal de menors de 6 anys o de persones disminuïdes (així el treballador que necessités, per exemple, 2 hores setmanals de la jornada laboral per aquesta causa podria acollir-se a la reducció de jornada prevista en aquest article).

3.- Extendre alguns dels beneficis previstos a l'article 22 del "Estatuto de los Trabajadores" pels treballadors que cursin estudis per a l'obtenció d'un títol acadèmic o professional o per a l'assistència a cursos de formació professional, podrien fer-se extensius als treballadors amb persones disminuïdes a càrrec.

Les quatre propostes anteriors impliquen modificar l'actual "Estatuto de los Trabajadores", i si volen fer-se extensives als funcionaris públics, la modificació de la Llei 30/1984 de Medidas Urgentes para la reforma de la función pública.

No obstant això, sense modificar la legislació, poden efectuar-se recomanacions des de l'Administració per tal que els convenis col·lectius recullin propostes d'aquest tipus o similars. Únicament, creiem, que cal modi-

ficar el "Estatuto de los Trabajadores" per eliminar la prohibició de què la reducció de jornada per guarda legal de menor o persona amb disminució no pot ser inferior a 1/3 de la jornada.

14.4.4.2. Altres iniciatives de caire legislatiu

1.- Crear una situació d'incapacitat laboral transitòria per determinats tipus de malaltia d'un fill.

Solament per famílies monoparentals.

Les parelles on ambdós cònjuges treballen per compte d'altri i les famílies monoparentals (amb el progenitor únic treballador per compte d'altri) que tenen fills a càrrec, sovint es troben en situacions de difícil solució quan aquests menors a càrrec estan malalts, necessiten d'una persona que els atengui.

Per aquests motius podria estudiar-se la possibilitat de crear una situació d'incapacitat laboral transitòria per malaltia de fill menor d'una determinada edat (9 anys), amb dret a percebre a càrrec de la Seguretat Social un subsidi per dia de baixa equivalent al 60% del salari. Aquest subsidi tindrà una durada màxima d'un determinat nombre de dies anuals. Naturalment només un dels dos cònjuges treballadors per compte d'altri podrien sol·licitar aquesta baixa.

2.- Millorar la situació de les persones que es dediquen a cuidar nens malalts, ancians o incapacitats per a famílies particulars. En definitiva, tenir una millor consideració social.

El "Real Decreto 1424/1985, d'1 d'agost, regula la "relación laboral de carácter especial del servicio de hogar familiar" i desenvolupa el previst a l'article 2.1. b) del "Estatuto de los Trabajadores", també existeix un règim especial de la Seguretat Social per als empleats de la llar (Decreto 2346/1969, de 25 de setembre).

En ambdós casos la regulació està pensada per la "persona de fer feines", però no per un personal que, si la seva ocupació fonamental és cuidar nens o incapacitats a domicili, hauria d'estar més capacitada professionalment, més ben retribuït. En definitiva tenir una millor consideració social.

14.4.4.3. Propostes que poden efectuar-se des del Departament de Treball

1.- Organitzar o promoure cursos de formació específica dirigits a dones:

- En matèries que corresponguin a professions on les dones es trobin sobrerepresentades.
- Dirigits a dones que desitgen reincorporar-se al treball després d'un llarg període d'absència

2.- Impulsar des del Consell de Treball o mitjançant recomanacions de la pròpia Administració que en la negociació col·lectiva s'introdueixen clàusules de flexibilització laboral en favor dels treballadors amb càrregues

familiars facilitant que la reducció horària per aquestes tasques familiars pugui ser complementada per la contractació laboral temporal o a temps parcial.

3.- Incentivar la participació dels homes en les tasques familiars i domèstiques (campanyes de sensibilització).

4.- Contribuir a desenvolupar els serveis destinats a la cura i atenció d'infants i/o persones dependents, (exemple: generalitzar el sistema de subvencions a les llars d'infants laborals).

CINQUENA PART

15. COOPERACIÓ AMB ALTRES ESTAMENTS SOCIALS

L'objectiu de promoció de la família no correspon solament en el interès del Govern sinó també d'altres instàncies socials del país que, històrica i permanentment, també hem vist a la institució familiar com un dels seus eixos de treball.

Per tant, és recomanable establir un diàleg amb aquells estaments més significatius del país per tal de fer una valoració conjunta dels valors de la família.

Moltes de les mesures suggerides en aquest Pla poden ser compartides per altres intitucions, la qual cosa suposa una raó de més per aquest apropament i col.laboració.

Moltes inquietuds que tenen la seva arrel en el medi familiar es projecten mitjançant un seguit d'institucions o entitats. D'aquí que entrar en cooperació amb elles vol dir incidir en el mateix fet familiar.

És en aquest sentit que trobem especialment adient, per al seva incidència en el món familiar, el compartir objectius sinèrgics amb:

- . Mitjans de comunicació, especialment T.V
- . L'Església i altres entitats confessionals
- . Sindicats, patronals, altres entitats sòcio-econòmiques i professionals (cambres de comerç, gremis ...).
- . Món del pensament.
- . Organitzacions de voluntariat.

SISENA PART

16. PROPOSTES PER AL DESENVOLUPAMENT DEL PLA INTEGRAL DE PROMOCIÓ DE LA FAMÍLIA

16.1. ESTRUCTURA PERMANENT DE COORDINACIÓ: COMISSIÓ INTERDEPARTAMENTAL, COMISSIÓ CONSULTIVA I ÒRGAN TÈCNIC I DE COORDINACIÓ

Aquesta estructura adopta com a eixos fonamentals per al desenvolupament del Pla Integral de Promoció de la Família 3 nivells concrets:

- * **Comissió Interdepartamental:** Nivell director de l'esmentat pla on hi participen tots aquells departaments i unitats del Govern implicats.
- * **Comissió Consultiva:** Nivell de suport tant per la Comissió Interdepartamental com per l'Òrgan Tècnic i de coordinació.
- * **Òrgan tècnic i de coordinació:** aquest amb nivell de dinamització del desenvolupament del pla i amb capacitat de convocatòria de diferents Departaments del Govern. Ha de tenir també la funció d'establir contactes i cooperació amb d'altres institucions nacionals, de l'Estat i internacionals. Encarregat també de la revisió permanent del pla.

Aquest òrgan tècnic i coordinador estaria compost per:

- 1 responsable polític, amb rang polític adequat.
- 1 gerent
- 1 secretària

16.2. Serveis Permanent d'Informació

Quan a l'atenció directa el ciutadà, aquesta es faria des de les respectives unitats i serveis dels Departaments de la Generalitat de Catalunya.

El Gabinet d'Estudis del Departament de Benestar Social de la Generalitat assumiria les funcions d'anar incorporant aquelles modificacions que suggereixi el comissionat.